

KOPSAVILKUMS

1. Reaģējot uz saasināto ģeopolitisko situāciju, Eiropas Komisijas prezidente, pēc konsultācijām ar Eiropas un partnervalstu līderiem, nekavējoties nākusi klajā ar ReArm Europe plānu¹, kas paredz būtisku aizsardzības finansējuma palielināšanu dalībvalstīm un militārās ražošanas jaudu kāpināšanu. Plāns paredz izmantot visas pieejamās finanšu sviras, mobilizējot gandrīz 800 miljardus eiro drošas un izturīgas Eiropas izveidei, kas veido aptuveni 4,7% no ES IKP.
2. ReArm Europe plānā ir iekļautas piecas stratēģiskās darbības jomas: (i) fiskālās telpas paplašināšana – tuvākajā laikā tiks ierosināts aktivizēt Stabilitātes un izaugsmes pakta izņēmuma klauzulu, kas dos dalībvalstīm iespēju ievērojami palielināt aizsardzības izdevumus, neierosinot pārmērīga budžeta deficīta procedūru; (ii) kopīgas aizsardzības iepirkuma sistēmas izveide - tiks veidota centralizēta militārā aprīkojuma iegāde, kas samazinās izmaksas, palielinās savietojamību un stiprinās Eiropas aizsardzības industriju; (iii) Kohēzijas fondu pārorientēšana - daļēja ES kohēzijas politikas finansējuma novirzīšana aizsardzības mērķu sasniegšanai; (iv-v) pēdējo divu darbības jomu mērķis ir mobilizēt privāto kapitālu, paātrinot Uzkrājumu un investīciju savienības izveidi, iesaistot Eiropas Investīciju banku.
3. Arī Latvijā neizbēgami nāksies vēl vairāk palielināt izdevumus valsts aizsardzībai, sasniedzot mērķi 4% un vēlāk 5% no IKP šādiem izdevumiem. **Indikatīvi padomes aprēķini ļauj secināt, ka pie scenārija, kad aizsardzībai tiek atvēlēti 5% no IKP, parāds 2028. gadā pieaugtu līdz 56,8% no IKP, bet deficīts pārsniegtu 3% robežvērtību visos gados, sākot ar 2025. gadu.** Parāda apkalpošanas izdevumi jau pie pašreizējām prognozēm aizņem ievērojamu izdevumu daļu – saskaņā ar Fiskāli strukturālo plānu² tie pašlaik plānoti 2025. gadam 1,2%, 2026. gadam 1,4%, 2027. un 2028. gadam 1,5% no IKP, tātad, palielinot aizsardzības izdevumus, to apjoms vēl vairāk pieaugs.
4. Vācijas politiķi pagājušā ceturtdienā vienojās par parāda politikas izmaiņām, kas pieļaus lielākus izdevumus aizsardzībai. Kopā ar ASV tarifu pieauguma draudiem šis lēmums izraisīja lielāko Vācijas obligāciju ienesīguma pieaugumu dienas laikā kopš Vācijas apvienošanās 35. gadus atpakaļ³. 10 gadu obligācijas ienesīgums pieauga par 0,3pp. Ņemot vērā, ka Vācijas obligāciju ienesīgums kalpo par atsauces vērtību citu eirozonas valstu obligāciju ienesīgumam, var prognozēt, ka pieaugs Latvijas valsts obligāciju ienesīgums, un Latvijas parāda apkalpošanas izmaksas būs lielākas nekā prognozēts FSP.
5. Saskaņā ar budžeta likumu, vispārējās valdības budžeta deficīts periodā no 2025. līdz 2028. gadam vidēji būtu 2,5% līmenī. Kāpinot aizsardzības izdevumus līdz 4% no IKP - deficīts sasniegtu vidēji 3% no IKP, bet kāpinot izdevumus līdz 5% - deficīta apmērs sasniegtu 4% no IKP. Arī parāda apmērs, kas saskaņā ar atjaunotām makroekonomiskām prognozēm periodā no 2025.-2028. gadam būtu vidēji 51,8% no IKP, palielinot izdevumus aizsardzībai līdz 4% no IKP - vidēji pieaugtu līdz 54,7% no IKP, bet palielinot izdevumus līdz 5% no IKP, tas pieaugtu vidēji līdz 55,7% no IKP.
6. **Lai gan ģeopolitiskā situācija prasa kāpināt aizsardzības izdevumus, bet ņemot vērā lēno ekonomisko izaugsmi, tas ir izaicinoši.** Saskaņā ar CSP datiem, 2024. gadā

¹ [Press statement by the President on the defence package](#)

² [Latvijas Fiskāli strukturālais plāns 2025.-2028. gadam](#)

³ <https://www.cnbc.com/2025/03/06/bond-yields-rise-globally-german-bunds-continue-selloff.html>

- iekšzemes kopprodukts salīdzināmajās cenās samazinājās par 0,4%. No lielākas lejupslīdes izvairīties palīdzēja nelieli pozitīvi devumi mājsaimniecību patēriņā (+0,2%) un valdības patēriņā (+1,6%), tomēr tie nevarēja kompensēt negatīvo ietekmi investīcijās (-1,6%) un eksportā (-1,1%). Jaunākie Eurostat dati par IKP pieaugumu ES 2024. gadā arī liecina par lielāko ES ekonomiku vājumu. Lejupslīdē bijuši galvenie Latvijas tirdzniecības partneri – Vācijai lejupslīde 0,2% un Igaunijai 0,3%. Tomēr citiem Latvijas tirdzniecības partneriem veicies krietni labāk – Baltijas līdere ir Lietuva ar pieaugumu 2,7%, Dānija ir trešajā vietā Eiropas Savienībā ar IKP pieaugumu 3,6%, bet Zviedrija ar 1% pieaugumu iet kopsolī ar Eiropas Savienības pieaugumu, kas 2024. gadā bija 1%.
7. Inflācija 2024. gadā samazinājās līdz 1,3%, kas ir pozitīva tendence, tomēr līdz ar tās kritumu saruka arī nominālais IKP apjoms. Rūpniecības nozarē 2024. gadā bija vērojama lejupslīde (-2,2%), tostarp kritums skāra arī apstrādes rūpniecību (-2,6%). Preču eksports samazinājās par 1,9% jeb 365,4 miljoniem eiro, kas galvenokārt saistīts ar ārējā pieprasījuma vājināšanos. Savukārt pakalpojumu eksporta rezultāti bija labāki – pēc krituma gada pirmajā pusē otrajā pusgadā notika pārliecinoša atkopšanās, kas gada griezumā nodrošināja 2,4% pieaugumu.
 8. Latvijā turpina pieaugt nesabalansētība starp atalgojuma kāpumu un produktivitāti. Vidējā bruto darba samaksa 2024. gada laikā pieauga par 9,7%, privātajā sektorā sasniedzot 8,7%, bet sabiedriskajā sektorā – 12,2%. Vispārējās valdības sektorā darba samaksas pieaugums bija vēl straujāks – 12,4%. Latvijas produktivitātes pieaugums jau ilgstoši atpaliek no algu kāpuma. FM prognozē, ka produktivitāte šogad pieaugs tikai par 1,3%, bet vidējā termiņā – par 2,1%. Padome pozitīvi vērtē valdības nolūkus samazināt birokrātiju un publiskos izdevumus, kas ļautu paaugstināt produktivitāti un arī uzlabot fiskālos iznākumus valstij izaicinošos laikos.
 9. **Š.g. 12. februārī FDP sēdē tika apstiprinātas FM sagatavotās makroekonomiskās prognozes, kas tiks izmantotas par pamatu Fiskālā strukturālā plāna progresu ziņojuma izstrādei. Šogad reālais IKP tiek plānots 1,2% apmērā, bet nākošgad 2,1%. Inflācija šogad tiek prognozēta 2,5% apmērā, bet nākošgad 2,2%.** Vidējā termiņā reālais IKP varētu pieaugt par 1,9%, kas ir diezgan lēns izaugsmes temps un inflācija vidējā termiņā būtu ap 2,4%, kas ir augstāk par ECB robežvērtību 2%. Padome uzskata prognozes par konservatīvām, tomēr tā vērs uzmanību, ka prognozēs nav ņemtas vērā jaunākās ģeopolitiskās tendences attiecībā uz ASV tirdzniecības politiku, kā arī militārā sektora pieaugošā nozīme ekonomikā gan izdevumu, gan ieņēmumu aspektā.
 10. **Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam", 2025. gadā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi plānoti 14 552,7 miljonu eiro apmērā**. Tas ir par 7,1% jeb 969,2 miljoniem eiro vairāk nekā faktiski tika iekasēts 2024. gadā. Šo līmeni varētu būt grūti sasniegt, jo šobrīd IKP pieaugums tiek plānots 1,2% apmērā un inflācija 2,5%, kamēr nodokļu prognozes 2025. gadam tika veiktas ar attiecīgi 2,9% IKP pieauguma un 2,2% inflācijas pieņēmumiem. Tomēr janvāra nodokļu iekasēšanas plāns tika izpildīts par 103,9%, kas dod cerības par labiem nodokļu iekasēšanas rezultātiem šogad.
 11. **Neskatoties uz vājo makroekonomisko vidi, no fiskālās politikas viedokļa kopumā 2024. gada rezultātu var vērtēt kā salīdzinoši pozitīvu – pēc Finanšu ministrijas novērtējuma, vispārējās valdības deficīts pagājušajā gadā sasniedza 849,6 miljonus eiro jeb 2,1% no IKP** – par 0,3 procentpunktiem mazāks nekā 2023. gadā un 0,7 procentpunktiem zemāks nekā prognozēts. Lai arī mazāks deficīts kopumā ir pozitīvi vērtējams, tomēr ir jāņem vērā, ka viens no iemesliem ir mazāki budžeta izdevumi, kas radās no lēnākas ES fondu apguves. Tas nav pozitīvi vērtējams, jo

ģeopolitiskās neskaidrības un lēnākas izaugsmes periodā ES fondu investīcijas ir viens no nozīmīgākajiem ekonomikas stimulēšanas avotiem.

12. **Vispārējās valdības parāds, atbilstoši Valsts kases operatīvajam novērtējumam, 2024. gada beigās bija 19,1 miljardi eiro jeb 47,7% no IKP⁴**, gada laikā palielinoties par 1,4 miljardiem eiro. Šogad, pēc VK novērtējuma, tas varētu pieaugt līdz 49,9%, bet pēc EK novērtējuma līdz 50,3%. Turpmākajos gados, pēc VK novērtējuma, parāds palielināsies vēl vairāk, sasniedzot 50,5% 2026. gadā, 53,8% 2027. gadā un 53,1% 2028. gadā. Šāds ir Valsts Kases aktualizētais novērtējums, ņemot vērā FM atjaunoto makroekonomikas prognozi.
13. **2024. gadā konsolidētā kopbudžetā nodokļos tika iekasēti 13,6 miljardi eiro, kas ir par 7,8% vairāk nekā gadu iepriekš, kas ir uzskatāms par pozitīvu rezultātu, jo nominālā IKP pieaugums 2024. gadā bija tikai 1,2% - ievērojami zemāk par nodokļu ieņēmumu pieaugumu.** Budžeta likumā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns 2024. gadam 13,8 miljardu eiro apmērā⁵ netika izpildīts par 247 miljoniem eiro jeb par 1,8%⁶. Tomēr ir jāņem vērā fakts, ka nodokļu ieņēmumi tika plānoti ar 2,5% IKP pieaugumu un 2,2% inflāciju, kas realitātē netika sasniegti – attiecīgi (-0,4%) un 1,3%.
14. **2024. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumi bija par 5,4% jeb 1 miljardu eiro mazāki nekā plānots budžeta likumā, kas ļāva sasniegt pozitīvāku deficīta līmeni 2,1% apmērā.** Tas bija saistīts ar ievērojami mazākiem izdevumiem subsīdijām un dotācijām, kur faktiskie izdevumi bija par 25,1% jeb 1,4 miljardiem eiro mazāki nekā plānots. Viens no iemesliem izdevumu samazināšanai, subsīdijām un dotācijām, ir ES fondu finansēto projektu lēnāka īstenošana.

⁴ [32477] Valsts kase - interaktīvs PARADA PARSKATS 2024 LV

⁵ Likums "Par valsts budžetu 2024.gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 92. lpp.

⁶ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc uzkrāšanas metodes (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

ANALĪZES IZVĒRSUMS

1. Vispārējā situācijas attīstība

Eiropas Savienība ir saskārusies ar jaunu ģeopolitisko realitāti, kurā tai ir jāspēj aizstāt ASV klātbūtne Eiropas aizsardzības arhitektūrā, kā rezultātā Eiropas Komisija ir piedāvājusi ReArm Europe plānu⁷. ReArm Europe plāns ir Eiropas Komisijas iniciatīva, kuras mērķis ir būtiski palielināt dalībvalstu aizsardzības izdevumus un ilgtermiņā stiprināt Eiropas drošību. Plāns balstās uz piecām galvenajām komponentēm, kas ietver publisko finansējumu, kopīgas aizsardzības investīcijas, ES budžeta līdzekļu izmantošanu, privātā kapitāla mobilizāciju un Eiropas Investīciju bankas iesaisti.

Lai dalībvalstīm būtu iespēja palielināt savus aizsardzības izdevumus, ES plāno aktivizēt Stabilitātes un izaugsmes pakta nacionālo izņēmuma klauzulu. Tas ļaus dalībvalstīm būtiski palielināt militāro budžetu, nepakļaujoties pārmērīga budžeta deficīta procedūrai. **Tiek lēsts, ka, palielinot aizsardzības izdevumus vidēji par 1,5% no IKP, četros gados varētu rasties aptuveni 650 miljardu eiro fiskālā telpa.**

Plāns paredz izveidot jaunu instrumentu, kas nodrošinās 150 miljardu eiro aizdevumus dalībvalstīm, aizsardzības spēju attīstīšanai. Tas ietver kopīgus iepirkumus tādās jomās kā pretgaisa aizsardzība, artilērijas sistēmas, munīcija, droni un kiberdrošība. Šī pieeja samazinās izmaksas, mazinās fragmentāciju un stiprinās Eiropas aizsardzības industriju, vienlaikus nodrošinot steidzamu atbalstu Ukrainai.

Eiropas Komisija piedāvās papildu iespējas dalībvalstīm novirzīt ES kohēzijas politikas līdzekļus aizsardzības vajadzībām. Šis solis ļaus ātrāk un efektīvāk finansēt militārās spējas, izmantojot esošos finanšu mehānismus.

Lai veicinātu ilgtermiņa ieguldījumus aizsardzībā, ES paātrinās Ietaupījumu un investīciju savienības izveidi. Tas palīdzēs piesaistīt privāto finansējumu aizsardzības sektorā un palielinās resursus stratēģiskiem ieguldījumiem.

Plāns paredz izmantot Eiropas Investīciju bankas instrumentus, lai atbalstītu aizsardzības industriju un nodrošinātu ilgtspējīgu finansējumu jaunu militāro spēju attīstībai.

Kopumā ReArm Europe iniciatīva varētu mobilizēt līdz pat 800 miljardiem eiro, nodrošinot ilgtermiņa ieguldījumus Eiropas drošībā un aizsardzībā.

No fiskālās politikas viedokļa kopumā 2024. gada rezultātu var vērtēt kā salīdzinoši pozitīvu – pēc Finanšu ministrijas novērtējuma⁸ vispārējās valdības deficīts pagājušajā gadā sasniedza 849,6 miljonus eiro jeb 2,1% no IKP – par 0,3 procentpunktiem mazāks nekā 2023. gadā un 0,7 procentpunktiem zemāks nekā prognozēts. Šo samazinājumu veicināja lielāki nekā gaidīts ieņēmumi un mazāki faktiskie izdevumi ES fondu projektiem un valsts funkcijām. Kopbudžeta ieņēmumi pieauga par 1,5 miljardiem eiro jeb 9,7%, sasniedzot 17,1 miljardu eiro, ko veicināja lielāki ārvalstu finanšu palīdzības maksājumi un nodokļu ieņēmumu pieaugums, it īpaši darbaspēka nodokļos. Vidējā darba samaksa gada laikā pieauga par 9,4%, kas pozitīvi ietekmēja sociālās apdrošināšanas iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus. Tīkmēr pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi palika iepriekšējā gada līmenī, bet uzņēmumu ienākuma nodoklis strauji pieauga par 32,1% izmaiņu dēļ kredītiestāžu nodokļu likumā. Nenodokļu ieņēmumi palielinājās par 14,7%, galvenokārt pateicoties lielākām dividendēm no valsts kapitālsabiedrībām un procentu ieņēmumiem. Lai arī 2024. gada kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāna faktiskā neizpilde veido 1,8% no IKP jeb 247 milj. eiro, rezultāts kopumā ir vērtējams pozitīvi, ņemot vērā, ka ieņēmumi tika plānoti pie 2,5% IKP pieauguma un 2,2% inflācijas 2024. gadā, bet reāli dotie rādītāji bija (-0,4%) un 1,3%.

⁷ STATEMENT_25_673_EN.pdf

⁸ <https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-visparejas-valdibas-budzeta-deficits-2024-gada-samazinajas-lidz-21-no-ikp>

Kopbudžeta izdevumi sasniedza 17,9 miljardus eiro, pieaugot par 5,4%, galvenokārt pamatfunkcijām, savukārt ārvalstu palīdzības izdevumi bija mazāki nekā gadu iepriekš. Atlīdzības izdevumi palielinājās par 13,4%, atspoguļojot minimālās algas celšanu un algu pieaugumu valsts sektorā, it īpaši izglītībā un iekšlietu nozarē. Sociālo maksājumu un pabalstu izdevumi auga par 7,8%, īpaši pensijām un slimības pabalstiem. Kapitālie izdevumi sasniedza 1,5 miljardus eiro, palielinoties par 6,3%, taču pašvaldībās samazinoties ES fondu finansējuma cikla dēļ. Vispārējās valdības parāds, atbilstoši Valsts kases operatīvajam novērtējumam, 2024. gada beigās bija 19 miljardi eiro jeb 47,7% no IKP, gada laikā palielinoties par 1,5 miljardiem eiro.

Š.g. 12. februārī FDP sēdē tika apstiprinātas FM sagatavotās makroekonomiskās prognozes⁹, kas tiks izmantotas par pamatu Fiskālā strukturālā plāna progresa ziņojuma (turpmāk - FSP) izstrādei 2025.-2029. gadam (2025./29.), kuru plānots iesniegt Ministru kabinetā 2025. gada aprīlī. Padome uzskata prognozes par konservatīvām, tomēr tā vērš uzmanību, ka prognozēs nav ņemtas vērā jaunākās ģeopolitiskās tendences attiecībā uz ASV tirdzniecības politiku, kā arī militārā sektora pieaugošā nozīme ekonomikā gan izdevumu, gan ieņēmumu aspektā. Padome apzinās, ka pašlaik šie faktori ir grūti kvantificējami un aicina ņemt tos vērā, izstrādājot turpmākās prognozes. Padome vērš uzmanību uz pašlaik aktuālo risku kopumu, kas var negatīvi ietekmēt prognozēto ekonomiskās izaugsmes trajektoriju. Salīdzinot ar iepriekšējo prognozi (VTBI 2024/28), nominālā IKP pieauguma prognoze samazināta 2025. gadam par 1,6 procentpunktiem, 2026. gadam par 0,7 procentpunktiem, bet 2027. un 2028. gadam – par 0,4 procentpunktiem. Savukārt inflācijas prognoze 2025. gadam ir paaugstināta par 0,3 procentpunktiem, 2026. gadam samazināta par 0,3 procentpunktiem, savukārt 2027. un 2028. gadam tā nav mainīta un saglabājas 2,5% apmērā. Salīdzinot ar iepriekšējo prognozi (VTBI 2024/28), potenciālā IKP pieauguma prognoze ir pasliktināta visam periodam – 2025. gadam tā samazināta par 0,6 procentpunktiem, 2026. gadam par 0,7 procentpunktiem, bet 2027. un 2028. gadam par 0,5 procentpunktiem.

Šobrīd ir spēkā jaunais ES ekonomiskais regulējums (par to vairāk ir izklāstīts iepriekšējā Monitoringa ziņojumā¹⁰). Saskaņā ar jauno regulējumu, dalībvalstis ir sagatavojušas Fiskāli strukturālos plānus. Fiskāli strukturālais plāns izklāsta pasākumus valsts parāda un deficīta samazināšanai vai to saglabāšanai atbilstošā līmenī, saskaņā ar Māstrihtas kritērijiem. Tajā vienlaikus tiek nodrošinātas adekvātas investīcijas un nepieciešamās strukturālās reformas. Latvijas FSP 2025. – 2028. gadam¹¹, kuru ir apstiprinājusi Eiropas Padome¹², paredz, ka Latvija apņemas ievērot neto valsts finansēto primāro izdevumu maksimālo pieaugumu 5,9% apmērā šogad, 3,6% apmērā 2026. gadā, 3,4% apmērā 2027. gadā un 3,3% apmērā 2028. gadā. Šie izdevumu griesti nemainās, neskatoties uz makroekonomisko rādītāju izmaiņām, tas ir, fiskālo telpu neietekmē labvēlīgākas makroekonomisko rādītāju izmaiņas, kā tas bija agrāk. Tomēr, joprojām ir spēkā nacionālā likumdošana, kas ierobežo strukturālā deficīta apjomu 1% robežās. Jāatceras arī, ka reitingu aģentūras seko valsts fiskālajiem rādītājiem, neatkarīgi no ES nosacījumu ievērošanas, un var negatīvi novērtēt valsts fiskālo politiku, pat ja ES un nacionālie fiskālie nosacījumi tiek ievēroti. ES ir solījusi turpmāk daudz efektīvāk pielietot sankcijas fiskālo noteikumu pārkāpšanas gadījumā. Un kā apstiprinājums šim, ES Padome pagājušā gadā uzsāka pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru pret 7 dalībvalstīm – Beļģiju (deficīts 2023. gadā 4,4%), Franciju (5,5%), Itāliju (7,4%), Ungāriju (6,7%), Maltu (4,9%), Poliju (5,1%) un Slovākiju (4,9%). Arī pret Rumāniju (6,6%) tika

⁹ <https://www.fdp.gov.lv/lv/media/5484/download?attachment>

¹⁰ <https://www.fdp.gov.lv/lv/media/4701/download?attachment>

¹¹ <https://www.fm.gov.lv/lv/media/19383/download?attachment>

¹² <https://www.fm.gov.lv/lv/media/19383/download?attachment>

iesākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra jau kopš 2020. gada, kas nav veikusi nepieciešamos pasākumus, lai koriģētu budžeta deficītu.

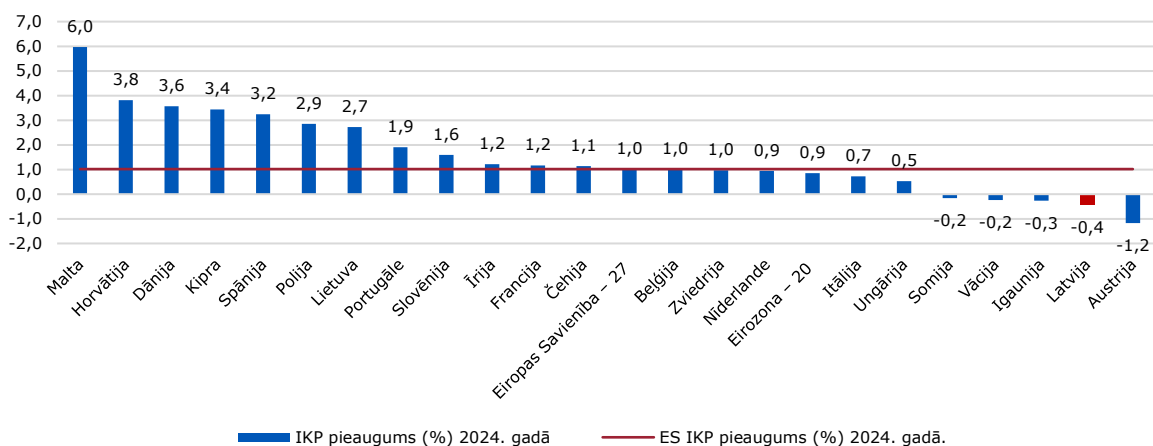
Eiropas Neatkarīgo fiskālo institūciju tīkls ir publicējis kārtējo "Eiropas fiskālo monitoru"¹³, kurā uzsver, ka 2024. gads ir pagrieziena punkts ES fiskālajā politikā un ir sāktā jaunā ES ekonomiskās pārvaldības ietvara ieviešana, kas būtiski maina fiskālo uzraudzību. Jaunā pieeja uzsver valstu atbildību, elastību un parāda ilgtspēju. Šajā pārejas periodā neatkarīgo fiskālo institūciju (NFI) loma kļūst arvien nozīmīgāka, jo tās nodrošina tehniskos novērtējumus, uzlabo caurskatāmību un atbildību. Ziņojums uzsver, ka ekonomiskā situācija ES valstīs joprojām ir sarežģīta – 2025. gadā ES IKP pieaugums tiek prognozēts 1,4%, 2026. gadā sasniedzot 1,5%. Inflācija, lai gan samazinās, 2024. gadā daudzās valstīs saglabāsies virs 2%, vidēji sasniedzot 2,1%. Valstu finanses ir trauslas – deficīta līmenis samazinās, tomēr Francija, Slovākija un Beļģija joprojām saskaras ar augstu budžeta deficītu un iespējamām disciplinārām procedūrām. Parāda līmenis stabilizējas ES valstīs, bet paliek būtisks izaicinājums. Ziņojumā arī atspoguļoti ES Neatkarīgo fiskālo institūciju (NFI) tīkla aptaujas rezultāti par makroekonomiskajām perspektīvām un NFI lomu FSP procesā. Rezultāti atklāj nevienmērīgu NFI iesaisti – daudzos gadījumos tās netika oficiāli iesaistītas FSP sagatavošanā, neskatoties uz neatkarīgas analīzes mandātu. Tomēr NFI iniciatīva fiskālajā uzraudzībā ir spēcīga, un to vērtējumi kopumā ir pozitīvi.

¹³ <https://www.euifis.eu/publications/39>

2. Makroekonomiskās vides novērtējums

Jaunākie Eurostat dati par IKP pieaugumu ES 2024. gadā liecina par lielāko ES ekonomiku vājumu, kas ietekmējis arī Latvijas rezultātus. Latvijas IKP uz Eiropas fona ir otrajā vietā no beigām ar lejupslīdi 0,4%, sliktākais rezultāts bijis Austrijai (-1,2%). Lejupslīde arī galvenajiem Latvijas tirdzniecības partneriem – Vācijai 0,2% un Igaunijai 0,3%. Tomēr citiem Latvijas tirdzniecības partneriem veicies krietni labāk – Baltijas līdere ir Lietuva ar pieaugumu 2,7%, Dānija ir trešajā vietā Eiropas Savienībā ar IKP pieaugumu 3,6%, bet Zviedrija ar 1% pieaugumu iet kopsolī ar Eiropas Savienības pieaugumu, kas 2024. gadā bija 1%. Eirozonas pieaugums bijis nedaudz lēnāks nekā Eiropas Savienībā, sasniedzot 0,9%. Dati par Bulgāriju, Grieķiju, Luksemburgu, Rumāniju un Slovākiju vēl nav pieejami.

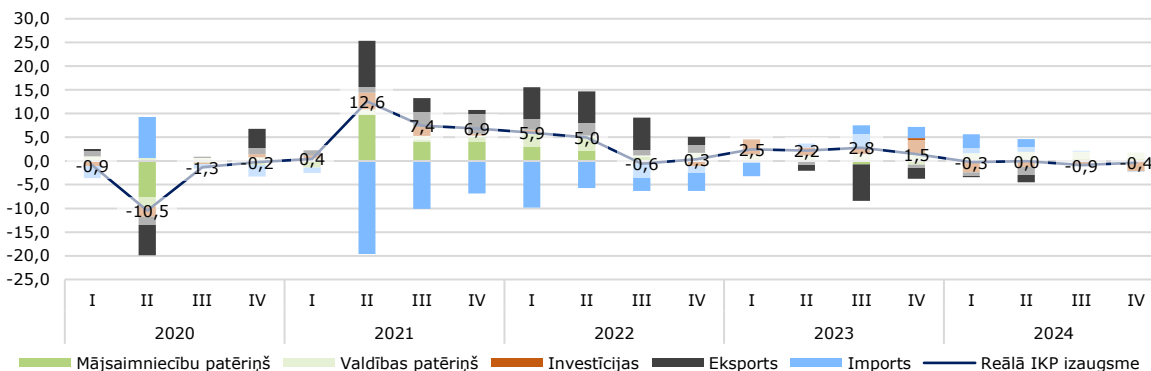
2.1. att. Eiropas Savienības IKP pieauguma temps (%) 2024. gadā



Avots: Eurostat

Centrālā statistiskās pārvalde 28. februārī publicēja novērtējumu par IKP rezultātiem 2024. gadā. No tiem redzams, ka **2024. gadā iekšzemes kopprodukts faktiskajās cenās pieauga par 2,1%, bet 2020. gada salīdzināmajās cenās samazinājās par 0,4%**. IKP pieaugumu salīdzināmajās cenās pozitīvi ietekmēja mājsaimniecību patēriņš (+0,2%), un valdības patēriņš (+1,6%), tomēr šie pieaugumi bija minimāli un tie nevarēja nokompensēt negatīvo dinamiku investīcijām (-1,6%) un eksportam (-1,1%).

2.2. att. IKP dinamika (% , y-o-y), izlietojuma aspekts



Avots: CSP

2024. gada noslēdzošajā ceturksnī IKP salīdzināmajās cenās samazinājās par 0,4%. Līdzīgi kā gada rezultāta kopvērtējumā, pozitīvu devumu ceturkšņa IKP pieaugumā deva mājsaimniecību patēriņš (+0,4%) un valdības patēriņš (+1,4%), kamēr negatīvs devums bija investīcijām (-2,1%), bet eksporta devums bija neitrāls.

Fiskālās disciplīnas padome 2025. gada 12. februārī apstiprināja FM izstrādātās makroekonomikas prognozes 2025.-2028. gadam un atzina tās par konservatīvām¹⁴. Tomēr Padome vērsa uzmanību, ka prognozēs nav ņemtas vērā jaunākās ģeopolitiskās tendences attiecībā uz ASV tirdzniecības politiku, kā arī militārā sektora pieaugošā nozīme ekonomikā gan izdevumu, gan ieņēmumu aspektā. Padome vērsa uzmanību uz pašlaik aktuālo risku kopumu, kas var negatīvi ietekmēt prognozēto ekonomiskās izaugsmes trajektoriju.

Finanšu ministrija prognozēja 2025. gadam IKP pieaugumu 1,2%, 2026. gadam 2,1%, 2027. gadam 2,2% un 2028. gadam 2,2%. Savukārt inflācijas prognoze turpmākiem gadiem paredzēta 2,5% šajā gadā, 2,2% 2026. gadā, 2,5% 2027. un 2028. gadā. Tādējādi vidējā termiņā reālais IKP varētu pieaugt par 1,9%, kas ir diezgan lēns izaugsmes temps, un inflācija vidējā termiņā būtu ap 2,4%, kas ir augstāk par ECB robežvērtību 2%.

Investīcijas

Investīcijas Latvijas tautsaimniecībā strauji sarukušas. Saskaņā ar CSP datiem par IKP salīdzināmajās cenās, 2024. gadā tās samazinājās par 6,7%, un to īpatsvars IKP veidoja 22,2%, kas ir par 1,5 procentpunktiem mazāk nekā 2023. gadā.

Investīciju apjoms samazinājās gan mājokļu un cita tipa ēku būvniecībā – vidēji par 6,3%, gan mašīnās un iekārtās – par 9,6%. Investīcijas transportlīdzekļos kritās par 8,9%, savukārt intelektuālā īpašuma produktos – par 6,6%. Tikmēr investīcijas kultivētos bioloģiskajos resursos saglabājās nemainīgas, salīdzinot ar 2023. gadu.

Investīciju samazinājumu ietekmēja lēnāka, nekā plānots, ES fondu apguve, kā arī ekonomikas izaugsmes bremsēšanās un ilgstošā nenoteiktība globālajos procesos. Finanšu ministrija prognozē nelielu investīciju pieaugumu 2025. gadā – par 3,6%, bet vidējā termiņā pieaugumu par 3,4%, kas ir ievērojami mazāk nekā 2023. gadā, kad investīcijas pieauga par 9,9%.

Rūpniecība

Rūpniecības produkcijas apjoms 2024. gadā samazinājās par 2,2%, salīdzinot ar 2023. gadu, bet apstrādes rūpniecība piedzīvoja straujāku lejupslīdi (-2,6%). Elektroenerģijas un gāzes apgāde samazinājās par 2,7%, galvenokārt siltās ziemas dēļ. Tikmēr ieguves rūpniecība pieauga par 16,5%, īpaši izceļoties ceturtajā ceturksnī (+30,8%).

Apstrādes rūpniecības lejupslīdi ietekmēja lejupslīde vairākās tautsaimniecībai nozīmīgās nozarēs. Dzērienu ražošana samazinājās par 7,7%, bet koksnes un koka izstrādājumu ražošana par 0,3%. Nozīmīgus kritumus piedzīvoja arī ādas un ādas izstrādājumu ražošana (-15,4%), datoru, elektronikas un optisko iekārtu ražošana (-13,8%), kā arī automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana (-14,1%). Turklāt cetur neklasificētu iekārtu un mehānismu ražošana samazinājās par 12,7%, kas norāda uz sarežģītiem tirgus apstākļiem un vājo pieprasījumu.

Neskatoties uz vispārējo lejupslīdi, vairākās nozarēs tika novērota stabila izaugsme. Metālu ražošana palielinājās par 21,8%, bet iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana pieauga par 17,5%. Pieaugumu uzrādīja arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana (+7,8%) un poligrāfija un ierakstu reproducēšana (+7,4%).

¹⁴ [Makroekonomikas prognozes FSP 2025.-2028. gadam | Fiskālās disciplīnas padome](#)

Lai gan 2024. gadā tika novērotas pozitīvas tendences dažās nozarēs, kopējais rūpniecības noskaņojums uzlabojās tikai 2025. gada sākumā, kad konfidences rādītājs februārī sasniedza -2,5%, salīdzinot ar -6,3% janvārī un -9,7% decembrī. Jāatzīmē, ka minus zīme norāda, ka noskaņojums joprojām ir pesimistisks, tomēr vairs ne tik izteikts. Uzņēmumu nākotnes ražošanas prognozes ievērojami uzlabojušās, gaidāmā aktivitāte turpmākajos trīs mēnešos pieaugusi līdz 17,3%, un nodarbinātības gaidas pieaugušas līdz 4,5%, kas liecina par iespējamu tirgus stabilizāciju.

Tomēr pasūtījumu tendence joprojām rada bažas. Pēdējos mēnešos šī tendence turpināja kristies (-12,5% janvārī, salīdzinot ar -7,7% oktobrī), taču tendence attiecībā uz eksporta pasūtījumiem turpmākajiem mēnešiem uzlabojās, kas norāda uz cerībām par ārējā tirgus atveseļošanu. Vienlaikus uzņēmumu vērtējums par konkurētspēju iekšējā tirgū pasliktinājās (-1,1%), un ārpus ES eksporta tirgos tas samazinājās no -4,5% oktobrī līdz -5,4% janvārī, liecinot par sarežģītajiem apstākļiem globālajā konkurencē.

Neskatoties uz prognozēto aktivitātes pieaugumu, uzņēmumi joprojām ir piesardzīgi, jo pasūtījumu apjoms ir nepietiekams, lai nodrošinātu stabilu atveseļošanu. Nākamajos mēnešos rūpniecības nozares izaugsme būs atkarīga no ārējā pieprasījuma atjaunošanās un uzņēmumu spējas uzlabot konkurētspēju starptautiskajos tirgos.

Transporta pārvadājumi

Kravu apgrozījums Latvijas ostās 2024. gadā samazinājās par 6,7%, un lejupslīde bija vērojama pirmajos trīs ceturkšņos. Tomēr gada noslēdzošajā ceturksnī apgrozījums pieauga par 6,9%, taču tas nespēja kompensēt kopējo kritumu gadā.

Analizējot lielāko Latvijas ostu veikumu, 2024. gadā - straujākais kravu apgrozījuma kritums bija Ventspils ostā, kur tas samazinājās par 21%. Nosūtīto kravu apjoms tajā saruka par 15,7%, bet saņemto kravu apjoms kritās vēl straujāk - par 27,7%.

Rīgas un Liepājas ostās kravu apgrozījums arī samazinājās, taču kritums nebija tik straujš kā Ventspilī. Rīgas ostā apgrozījums samazinājās par 3,9%, bet Liepājas ostā - par 2,5%. Rīgas ostā īpaši izteikts bija saņemto kravu kritums (-20,1%), savukārt nosūtīto kravu apjoms pieauga par 7,8%, ko varētu saistīt lauksaimniecības un kokrūpniecības kravu apjoma pieaugumu. Pretēja situācija bija Liepājas ostā, kur nosūtīto kravu apjoms samazinājās par 4%, bet saņemto kravu apjoms pieauga par 2,7%.

Labākie rezultāti 2024. gadā bija mazajām ostām, kur kravu apgrozījums pieauga par 20,7%. Nosūtīto kravu apjoms pieauga par 23,3%, taču saņemto kravu apjoms samazinājās par 8,8%. Apgrozījuma pieaugums mazajās ostās norāda uz iespējamu loģistikas plūsmu pārorientāciju, taču kopējā tendence ostu biznesā saglabājas negatīva, un 2025. gada perspektīvas būs atkarīgas no reģionālās ekonomiskās un politiskās situācijas.

Dati par sauszemes kravu pārvadājumiem pašlaik ir pieejami par 2024. gada trim ceturkšņiem. No tiem var secināt, ka 2024. gada trijos ceturkšņos kravu apjoms, kas pārvadāts pa sauszemes ceļiem, samazinājās par 11,2%, tostarp dzelzceļa pārvadājumos kritums bija 27,4%, bet pa autoceļiem pārvadāto kravu apjoms samazinājās par 8,2%.

Ģeopolitiskā situācija ir būtiski ietekmējusi sauszemes kravu pārvadājumu struktūru, izraisot ievērojamu dzelzceļa pārvadājumu samazinājumu.

Darba tirgus un darba samaksa

2024. gadā reģistrētā bezdarba līmenis bija 5,3%, bet faktiskā bezdarba līmenis, saskaņā ar CSP datiem, - 6,9%. Atšķirības starp reģistrēto un faktisko bezdarba līmeni norāda uz iedzīvotāju zemo aktivitāti oficiāli reģistrēt savu statusu kā bezdarbniekiem.

Jaunākie dati par janvāri liecina, ka NVA reģistrētais bezdarba līmenis ir palielinājies par 0,2 procentpunktiem, salīdzinot ar decembri, un sasniedzis 5,5%, savukārt CSP publicētais faktiskā bezdarba līmeņa rādītājs bija 6,9%.

Salīdzinot ar 2023. gadu, 2024. gadā situācija bezdarba jomā ir bijusi pretrunīga. No vienas puses, ir nedaudz samazinājies to bezdarbnieku skaits, kuri darbu meklējuši salīdzinoši īsu laiku – līdz pieciem mēnešiem (par 0,2 tūkstošiem), kā arī to, kuri bijuši bez darba no sešiem līdz vienpadsmit mēnešiem (par 0,1 tūkstošiem)¹⁵.

Taču satraucoša ir cita tendence – ilgstošo bezdarbnieku skaits ir ievērojami pieaudzis. To cilvēku skaits, kuri darbu nevar atrast jau gadu vai ilgāk, palielinājies par 4 tūkstošiem un nu veido vairāk nekā trešdaļu no visiem bezdarbniekiem (32,3%). Šī tendence norāda uz ilgstošas bezdarba problēmas saasināšanos un iespējamām šķēršļiem, kas liedz šiem cilvēkiem atgriezties darba tirgū.

Lai gan īstermiņa bezdarba situācija nedaudz uzlabojas, pieaugošais ilgstošo bezdarbnieku skaits signalizē par dziļākām strukturālām problēmām darba tirgū. Tas varētu liecināt par kvalifikācijas neatbilstību, darba piedāvājuma trūkumu noteiktās nozarēs un citiem sociālekonomiskiem faktoriem.

Latvijā turpina pieaugt arī nesabalansētība starp atalgojuma kāpumu un produktivitāti. Vidējā bruto darba samaksa 2024. gada laikā pieauga par 9,7%, privātajā sektorā sasniedzot 8,7%, bet sabiedriskajā sektorā – 12,2%. Vispārējās valdības sektorā darba samaksas pieaugums bija vēl straujāks – 12,4%. Latvijas produktivitātes pieaugums jau ilgstoši atpaliek no algu kāpuma. FM prognozē, ka produktivitāte šogad pieaugs tikai par 1,3%, bet vidējā termiņā – par 2,1%.

Inflācija

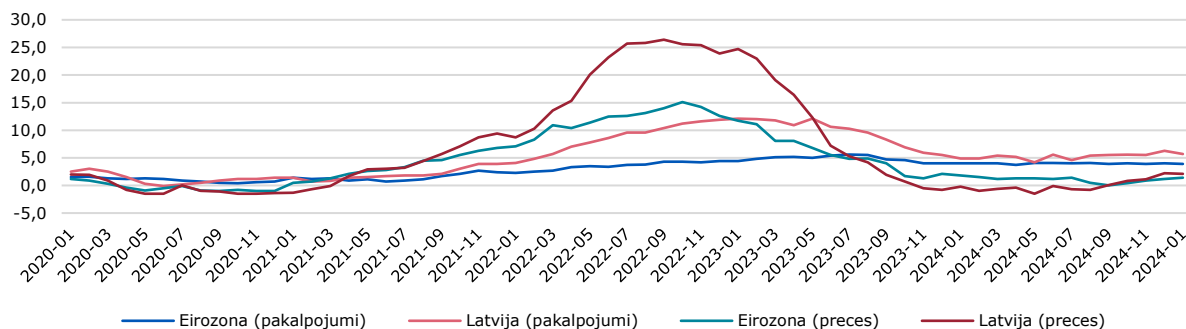
Kopš 2023. gada augusta inflācijas līmenis Latvijā ir bijis zemāks nekā vidēji eirozonā. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem, 2024. gadā inflācija Latvijā sasniedza 1,3%, taču gada nogalē un 2025. gada sākumā patēriņa cenu līmenis atkal sāka pieaugt.

Janvārī, salīdzinot ar iepriekšējā gada janvāri, patēriņa cenas Latvijā pieauga par 3%, kas nozīmē nelielu inflācijas kāpumu, pārsniedzot eirozonas vidējo līmeni (2,5%). Janvārī inflācija eirozonā bija 2,5%, bet Eiropas Savienībā – 2,8%. **Eurostat ātrais novērtējums par inflāciju februārī liecina, ka Latvijā tā varētu būt pieaugusi par 3,6%, Lietuvā par 3,2%, bet Igaunijā par 5%, kas varētu būt augstākais rādītājs eirozonā.**

Pakalpojumu cenas aug straujāk nekā preču cenas. Gan Latvijā, gan eirozonā pakalpojumu cenu inflācija pārsniedz kopējo inflācijas līmeni, kas pašlaik ir vispārēja tendence visā eirozonā. Eurostat dati par janvāri liecina, ka eirozonā preču cenas pieauga par 1,4%, bet pakalpojumu cenas – par 3,9%. Latvijā preču cenas pieauga par 2,1%, bet pakalpojumu cenas – par 5,7%, kas ir straujāk nekā vidēji eirozonā.

¹⁵ [2024. gadā bezdarba līmenis Latvijā bija 6,9 % | Oficiālās statistikas portāls](#)

2.3. att. Patēriņa cenu pārmaiņas Latvijā un Eirozonā pakalpojumu un preču segmentos (% , y-o-y)

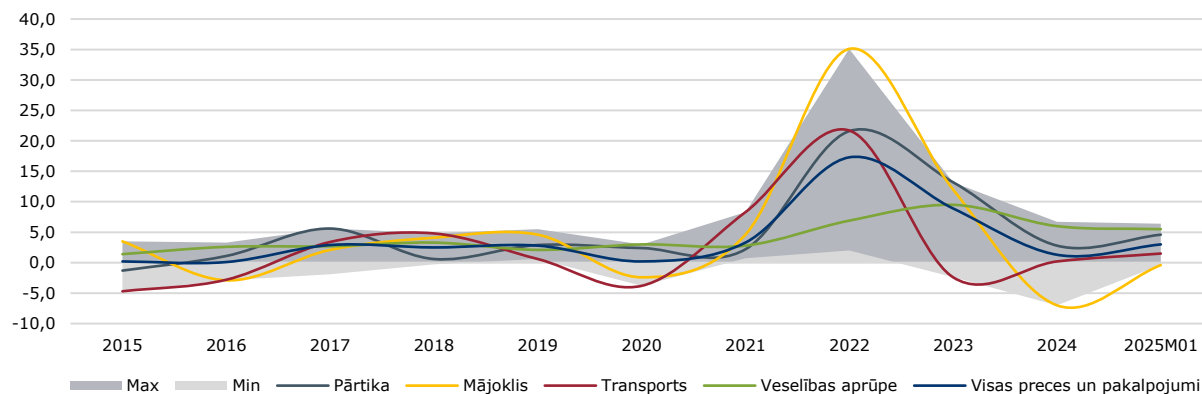


Avots: Eurostat

Janvārī Latvijā vislielākais cenu kāpums bija alkoholisko dzērienu un tabakas izstrādājumu segmentā (+6,4%), kā arī veselības aprūpē(+5,5%), kur visstraujāk sadārdzinājās ambulatorie un vidējā medicīniskā personāla pakalpojumi. Atpūtas un kultūras pakalpojumu cenas pieauga par 6,3%, ko galvenokārt ietekmēja laikrakstu un žurnālu cenu kāpums (+18%), kas turpinās jau vairākus mēnešus.

Iepriekšējos mēnešos bija vērojams straujš mājokļu apsaimniekošanas cenu kritums, tas turpinājās arī janvārī, bet vairs ne tik strauji, cenas samazinājās par 0,4%.

2.4. att. Patēriņa cenu pārmaiņas grupās un apakšgrupās (% , y-o-y)



Avots: CSP

Finanšu ministrija prognozē, ka inflācija Latvijā 2025. gadā pieaugs līdz 2,5%, kā vienu no iespējamajiem inflācijas kāpuma faktoriem minot gāzes cenu pieaugumu Eiropā.

2024. gadā vidējā gāzes cena Nīderlandes TTF biržā bija līdz 35 eiro/MWh, taču gada laikā gāzes cenas ik mēnesi pakāpeniski pieauga. Cenu kāpums turpinājās arī 2025. gada janvārī un februārī – janvārī Dutch TTF gāzes cena sasniedza aptuveni 53,24 eiro/MWh, bet līdz 28. februārim samazinājās līdz aptuveni 44,29 eiro/MWh.

2024. gadā TTF gāzes cenas svārstījās, ar izteiktu pieaugumu kopš marta, un maksimumu sasniedza 2025. gada janvārī, kad cenas pārsniedza 50 eiro/MWh sliekšni.

Lai gan gāzes cenu pieaugums šobrīd būtiski neietekmē inflāciju Eiropā un Latvijā, ilgstoši augsts cenu līmenis varētu izraisīt siltumenerģijas un gāzes tarifu kāpumu nākamajā apkures sezonā, kas savukārt varētu pastiprināt inflācijas pieaugumu.

Eksports

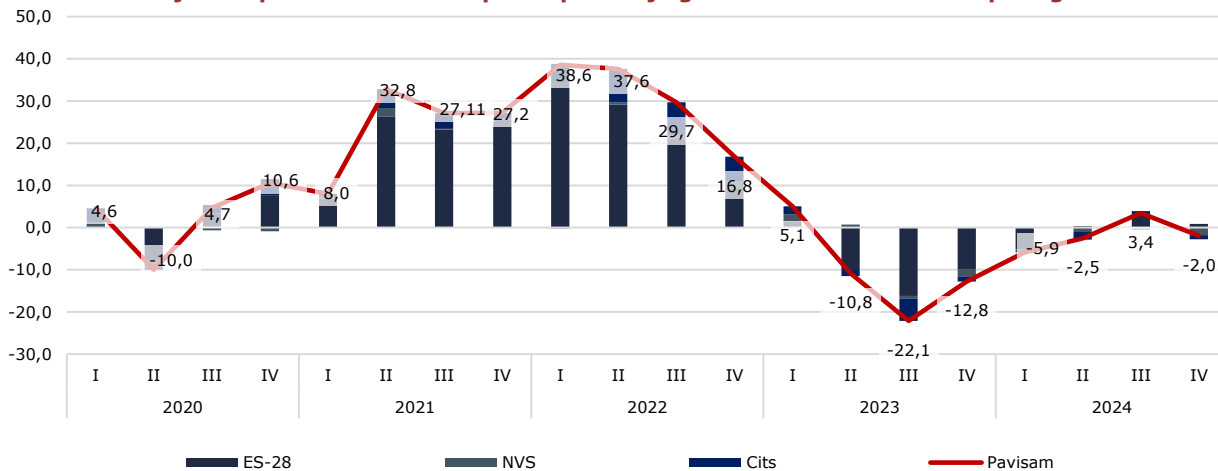
Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem par 2024. gadu, preču eksports samazinājās par 1,9%, un eksportēto preču vērtība bija par 365,4 miljoniem eiro mazāka nekā 2023. gadā. Lai gan gada laikā bija vērojamas svārstības, kopējā tendence norādīja uz eksporta samazināšanos.

Ja aplūko 2024. gadu kopumā, salīdzinājumā ar 2023. gadu, tad eksports pieauga uz Apvienoto Karalisti (+7,8%) un Igauniju (+1,4%), savukārt eksports uz Dāniju saglabājās 2023. gada līmenī. Tajā pašā laikā eksports samazinājās uz Zviedriju (-9%), Krieviju (-9,1%), Vāciju (-3,7%) un Lietuvu (-1%).

Arī ceturtajā ceturksnī eksports bija lejupslīdē – salīdzinot ar 2023. gada 4. ceturksni, preču eksporta apjoms saruka par 2%. Šī lejupslīde sekoja 3,4% pieaugumam 2024. gada trešajā ceturksnī, tomēr, kā redzams, šī izaugsme nebija noturīga.

Eksporta plūsmas bija nevienmērīgas arī reģionālā griezumā. Uz Eiropas Savienības valstīm eksports ceturtajā ceturksnī pieauga par 0,9%, savukārt uz NVS valstīm samazinājās par 1,8% un uz pārējām pasaules valstīm – par 1%.

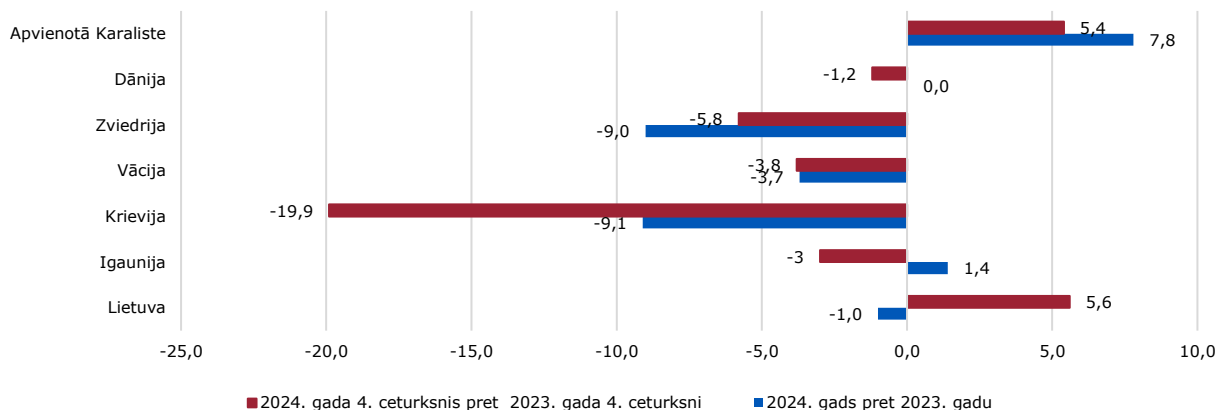
2.5. att. Latvijas eksporta dinamika % pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni pa reģioniem



Avots: CSP

Ceturtajā ceturksnī, eksports pa galvenajām tirdzniecības partnervalstīm pieauga tikai uz Lietuvu (+5,6%) un Apvienoto Karalisti (+5,4%), kamēr citos svarīgākajos eksporta tirgos turpinājās lejupslīde. Eksports uz Dāniju saruka par 1,2%, uz Igauniju par 3%, uz Vāciju par 3,8% un uz Zviedriju par 5,8%. Straujākais kritums vērojams eksportā uz Krieviju, kas 2024. gada 4. ceturksnī samazinājās par 20%.

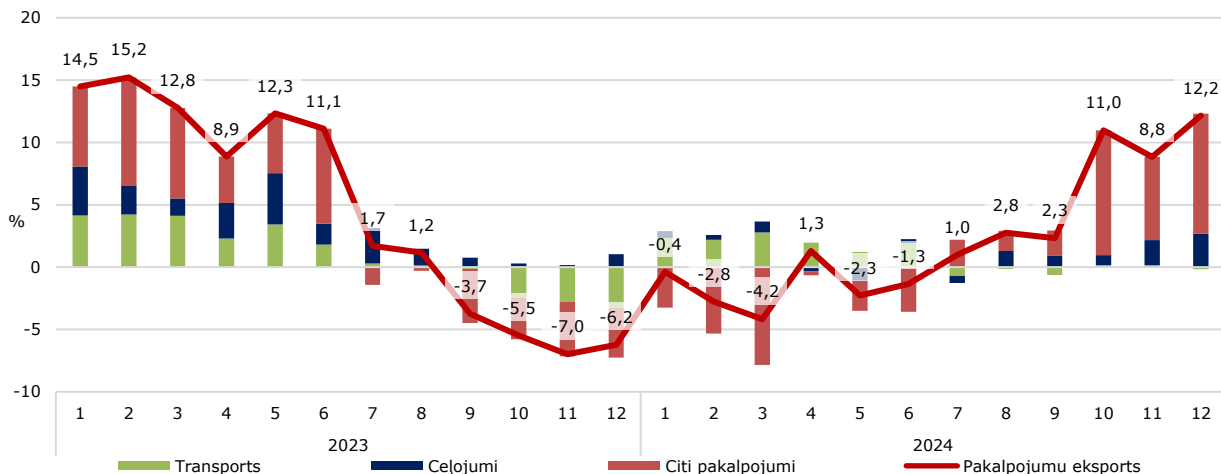
2.6. att. Eksporta pieaugums pa tirdzniecības partnervalstīm 2024. gadā kopā un 2024. gada 4. ceturksnī



Avots CSP

Saskaņā ar Latvijas Bankas datiem, 2024. gadā pakalpojumu eksports piedzīvoja lejupslīdi pirmajā pusgadā, taču otrajā pusgadā tas atjaunojās, decembrī sasniedzot 12,2% pieaugumu. Pēdējā ceturksnī nozīmīgāko ieguldījumu pakalpojumu eksporta pieaugumā deva dažādi neklasificētie jeb citi pakalpojumi (+8,8%), kā arī ceļojumu pakalpojumi (+1,8%).

2.7. att. Latvijas pakalpojumu eksporta dinamika % mēnesis pret iepriekšējā gada mēnesi



Avots: Latvijas Banka

Nesenajā Latvijas Bankas pētījumā par pakalpojumu eksportu Baltijas valstīs¹⁶ norādīts, ka tranzīta pakalpojumu nozīme ir samazinājusies visā reģionā. Tomēr Lietuvā šie pakalpojumi joprojām sniedz lielāku ieguldījumu tautsaimniecībā, pateicoties autotransporta pārvadājumiem. Katras valsts specializācija izpaužas dažādās jomās: Lietuva izceļas ar autotransporta pakalpojumu eksportu, Igaunija – ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pakalpojumiem un jūras transporta pakalpojumu eksportu, savukārt Latvija ir līdere aviopārvadājumu eksportā.

¹⁶ Pakalpojumu eksports – kur atpaliekam no kaimiņiem, kur esam avangardā | Raksti | Makroekonomika

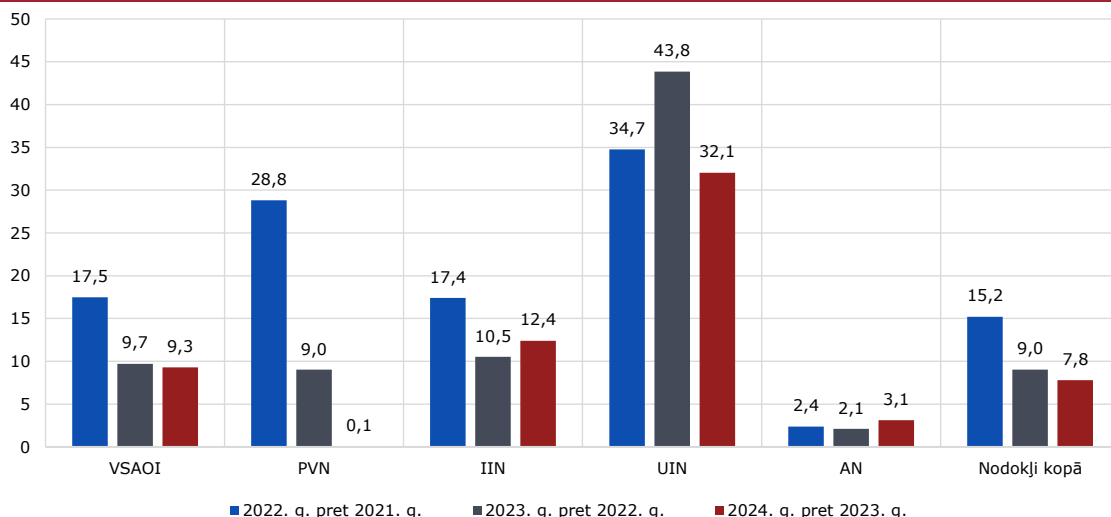
3. Ieņēmumi un izdevumi

3.1. Nodokļu ieņēmumi

2024. gadā konsolidēta kopbudžeta nodokļu ieņēmumi, pēc naudas plūsmas metodes¹⁷, pieauga par 7,8%. 2023. gadā bija vērojams 9,0% pieaugums un 2022. gadā 15,2% pieaugums. Straujāku nodokļu ieņēmumu pieaugumu pēdējos gados veicināja augstais inflācijas līmenis. Nodokļu ieņēmumu pieauguma tempa palēnināšanās 2024. gadā skaidrojama gan ar zemāku inflācijas līmeni, kur attiecīgi 2024. gadā Latvijā bija viens no zemākajiem inflācijas līmeņiem eiro zonā¹⁸, gan arī vājāku privāto patēriņu.

Salīdzinot 2024. gadu ar 2023. gadu, lielākais nodokļu ieņēmumu pieaugums 2024. gadā vērojams UIN ieņēmumos, kur to apjoms palielinājās par 32,1%. Arī IIN ieņēmumi pieauga par 12,4%, VSAOI par 9,3% un AN ieņēmumi par 3,1%. PVN ieņēmumi faktiski ir 2023. gada līmenī, tā kā pieaugums veido vien 0,1%.

3.1.1. att. Nodokļu ieņēmumu pieauguma temps pa nodokļu veidiem 2022., 2023. un 2024. gadā, %



Avots: Valsts kase

VSAOI – valsts sociālās aizsardzības obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākumu nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis.

Budžeta likumā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2024. gadā tika plānoti 13,8 miljardu eiro apmērā¹⁹. Faktiski tika iekasēti 13,6 miljardi – par 247 miljoniem eiro jeb par 1,8% mazāk nekā plānots²⁰. Lielākajās nodokļu grupās plāns ir izpildīts tikai IIN un UIN, kur pārpilde attiecīgi veido 6,7% jeb 176,3 miljonus eiro un 3,1% jeb 21,6 miljonus eiro. Lielākā plāna neizpilde ir vērojama patēriņa nodokļos - PVN un AN. PVN ieņēmumu plāns nav izpildīts par 5,2% jeb 214,3 miljoniem eiro un AN ieņēmumu plāna neizpilde veido 5,1% jeb 64,2 miljonus eiro. Arī VSAOI plāns netika sasniegts par 3,2% jeb 146,5 miljoniem eiro. Pārējās nodokļu grupās kopā neizpilde veido 3,4% jeb 19,8 miljonus eiro.

Saistībā ar lēnāku ekonomikas izaugsmi, FM 2024. gada jūlijā samazināja nodokļu ieņēmumu prognozi par 100,9 milj. eiro, līdz 13 703,7 milj. eiro. Attiecībā pret samazināto prognozi - nodokļi iekasēti par 1,1% jeb 146 milj. eiro mazāk nekā prognozēts. FDP prognozēja nedaudz

¹⁷ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumos pēc naudas plūsmas metodes ir iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā. Kā arī konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumos nav iekļautas VSAOI 2. pensiju līmenī.

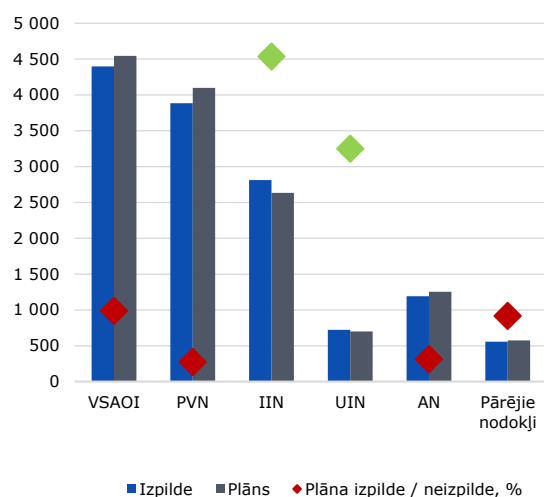
¹⁸ Eurostat prc_hicp_aind

¹⁹ Likums "Par valsts budžetu 2024.gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 92. lpp.

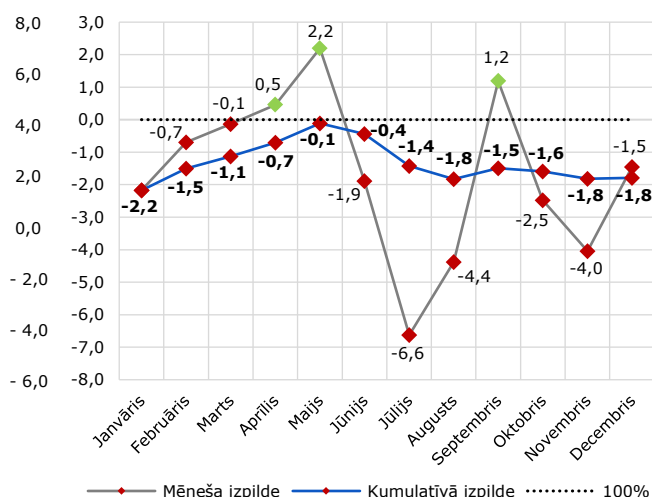
²⁰ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc uzkrāšanas metodes (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

zemākus nodokļu ieņēmumus nekā FM. Pret FDP prognozi, faktiskie nodokļu ieņēmumi ir par 0,8% jeb 108,9 milj. eiro mazāki.

3.1.2. att. Iekasēto nodokļu apjoms pa nodokļu veidiem salīdzinājumā pret plānu 2024. gadā (milj. eiro; kreisā ass), un plāna izpilde (%; labā ass)



3.1.3. att. Nodokļu ieņēmumu ikmēneša un kumulatīvā plāna izpildes dinamika, %



Avots: Valsts kase, FM, FDP aprēķini

Patēriņa nodokļu, PVN un AN plāna neizpildi ietekmēja vājais privātais patēriņš, kurš joprojām nebija atguvies no augstās inflācijas šoka. PVN ieņēmumus negatīvi ietekmēja arī inflācijas līmeņa kritums, īpaši energoresursu nozarē. Kopējo nodokļu ieņēmumu ainu uzlaboja IIN ieņēmumi, kuri labi iekasējušies saistībā ar straujo vidējās algas pieaugumu, kas 2024. gadā sasniedza 9,7%²¹. Kopējo situāciju uzlaboja arī UIN ieņēmumu pārpilde, ko sekmēja no 2024. gada 1. janvāra ieviestā ikgadējā nodokļa piemaksa 20% apmērā kredītiestādēm un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem.

Kopumā nodokļu iekasēšanas rezultātus var uzskatīt par pozitīviem, jo nominālā IKP pieaugums 2024. gadā bija tikai 1,2% - ievērojami zemāk par nodokļu ieņēmumu pieaugumu. Piedevām, nodokļu ieņēmumi tika plānoti ar 2,5% IKP pieaugumu un 2,2% inflāciju, kas realitātē netika sasniegti – attiecīgi IKP kritās par 0,4%, bet inflācija bija 1,3%.

3.2. Nodokļu ieņēmumu prognozes 2025. gadam

Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" 2025. gadā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi plānoti 14 552,7 milj. eiro apmērā²². Tas ir par 7,1% jeb 969,2 milj. eiro vairāk nekā faktiski tika iekasēts 2024. gadā. 2024. gada nodokļu ieņēmumu pieaugums salīdzinājumā ar 2023. gadu bija 7,8%, tāpēc 2025. gada plānu ar 7,3% pieaugumu var novērtēt kā piesardzīgu un konservatīvu.

Ja salīdzināt šī gada plānu ar 2024. gada faktiskajiem nodokļu ieņēmumiem, tad, lai sasniegtu ieņēmumu plānu pa nodokļu veidiem, visstraujāk būtu jāpieaug VSAOI (+10,6%), AN (+10,3%) un PVN (+9,4%) ieņēmumiem. Tas būs izaicinājums, ņemot vērā to, ka gan 2024. gadā, gan šī gada janvārī²³ AN un PVN plāni netika sasniegti. Saistībā ar IIN un UIN ieņēmumu

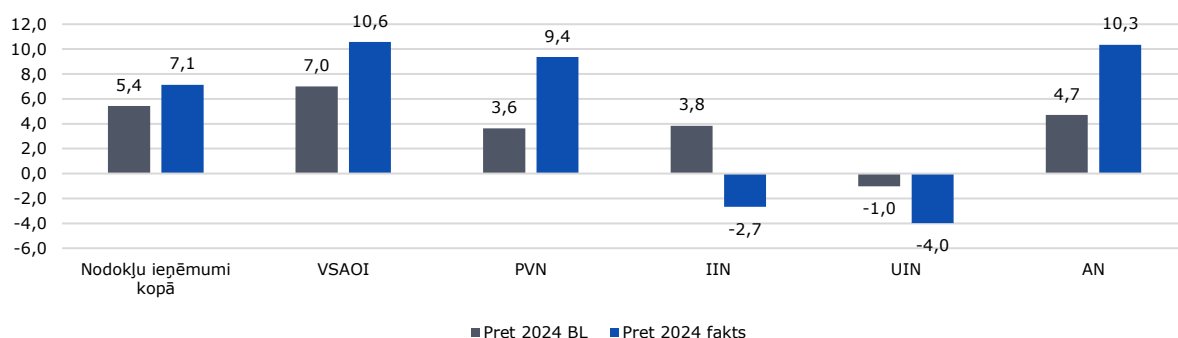
²¹ Mēneša vidējā bruto darba samaksa, Oficiālā statistikas portāla datu bāze [DSV010c](#).

²² Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa ([fm.gov.lv](#)), 95. lpp.

²³ Kopsavilkums par kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem 2025. gada janvārī

pozitīvo iekasēšanās tendenci 2024. gadā, 2025. gada mērķi ir pat zem 2024. gadā faktiski iekasētā līmeņa. Lai arī atsevišķu nodokļu plāni piepildās vājāk, to var kompensēt citi nodokļi, kuri iekasējas labāk. Tas tika novērots pagājušajā gadā, un varētu palīdzēt sabalansēt nodokļu ieņēmumus arī šogad.

3.2.1. att. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā 2025. gadam pret 2024. gada budžeta likuma plānu un pret 2024. gada faktisko iznākumu (%)



Avots: Valsts kase, FM

FM nodokļu ieņēmumu plāns 2025. gadam budžeta likumā ir balstīts uz 2024. gada pirmā pusgada nodokļu ieņēmumu izpildi un vidēja termiņa makroekonomisko rādītāju prognozēm, kuras tika sagatavotas 2024. gada jūnijā. 2024. gads ir noslēdzies, un ir pieejami dati par visa gada nodokļu ieņēmumu izpildi, kā arī ir pieejamas jaunākas makroekonomisko rādītāju prognozes²⁴. Ņemot vērā jaunās makroekonomisko rādītāju prognozes, plānoto 7,1% nodokļu ieņēmumu pieauguma līmeni varētu būt grūti sasniegt, jo šobrīd IKP pieaugums tiek plānots 1,2% apmērā un inflācija 2,5%, kamēr nodokļu prognozes 2025. gadam tika veiktas ar attiecīgi 2,9% IKP pieauguma un 2,2% inflācijas pieņēmumiem.

FDP 2024. gada rudenī "Uzraudzības ziņojumā par VTBI 2025.-2027. gadam un 2025. gada budžetu un Fiskāli strukturālo plānu 2025.-2028. gadam"²⁵ 2025. gadam prognozēja nodokļu ieņēmumus 14 429,6 milj. eiro apmērā, kas ir par 0,8% mazāk nekā iepļānots valsts budžetā. Ņemot vērā vājāku nodokļu iekasēšanos 2024. gadā un mazāk pozitīvas jaunās makroekonomisko rādītāju prognozes, FDP ir pārvērtējusi savas nodokļu ieņēmumu prognozes 2025. gadam. FDP ir samazinājusi nodokļu ieņēmumu prognozi par 0,3% jeb 40 milj. eiro. FDP prognozē 6,1% nodokļu ieņēmumu pieaugumu 2025. gadā. Salīdzinājumā pret budžeta likuma plānu, FDP prognozē par 1,1% jeb 163,2 milj. eiro mazākus nodokļu ieņēmumus. Skatoties pa nodokļu grupām, VSAOI, UIN un NĪN prognozes ir līdzīgas. Saistībā ar IIN un UIN pozitīvajām iekasēšanās tendencēm 2024. gadā, FDP ir palielinājusi savu prognozi attiecīgi par 2,1% un 3,1%. Lielākās atšķirības starp FDP un FM prognozēm ir vērojamas PVN un AN ieņēmumos. FDP prognozē par 4% zemākus PVN ieņēmumus, un par 3,3% zemākus AN ieņēmumus nekā FM. Ņemot vērā to, ka 2024. gada PVN ieņēmumi bija 2023. gada līmenī, un PVN un AN nodokļu plāni netika sasniegti, 2025. gada budžetā plānotais PVN ieņēmumu pieaugums par 9,4%, un AN ieņēmumu pieaugums par 10,3% ir optimistisks. PVN ieņēmumus 2025. gadā varētu uzlabot privātā patēriņa pieaugums un finansējuma no ES fondiem ieplūšana ekonomikā, tā kā 2025. gadā tiek plānoti līdz šim lielākie izdevumi ES fondu projektu īstenošanai. 3.2.1. tabulā redzamas FDP un FM nodokļu ieņēmumu prognozes un to salīdzinājums pa nodokļu veidiem.

²⁴ Padome apstiprinājusi FM aktualizētās makroekonomikas prognozes 2025.-2028. gadam

²⁵ Uzraudzības ziņojums par VTBI 2025.-2027. gadam un 2025. gada budžetu un Fiskāli strukturālo plānu 2025.-2028. gadam

3.2.1. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā un FDP prognozes 2025. gadam (milj. eiro), un prognožu salīdzinājums (%)

	Budžeta likums	FDP 2024 rudens prognozes	FDP 2025 pavasara prognozes	FDP 2025 /FM	FDP 2025 /FDP 2024
Nodokļu ieņēmumi	14 552,7	14 429,6	14 389,6	-1,1%	-0,3%
VSAOI*	4 862,9	4 899,0	4 868,9	0,1%	-0,6%
PVN	4 245,5	4 138,4	4 074,0	-4,0%	-1,6%
IIN	2 735,9	2 728,7	2 785,5	1,8%	2,1%
AN	1 314,0	1 285,9	1 270,2	-3,3%	-1,2%
UIN	690,7	677,3	698,0	1,1%	3,1%
NĪN	241,2	236,7	237,3	-1,6%	0,2%
Pārējie nodokļi	462,5	463,6	455,7	-1,5%	-1,7%

Avots: FM, FDP prognozes

** Neskaitot iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

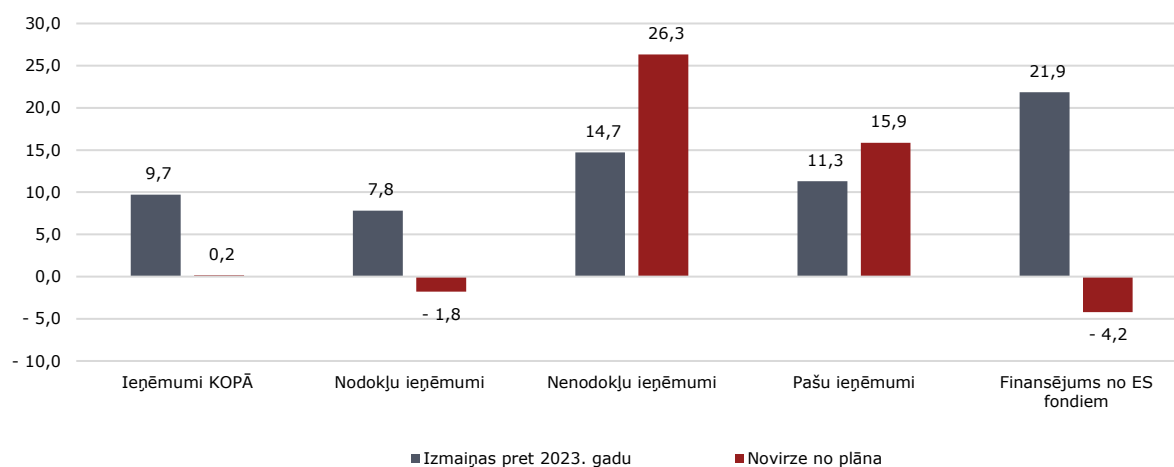
Kopumā FM prognozes ir vērtējamas kā samērīgas un piesardzīgas. Jāatzīmē, ka FDP jaunās prognozes tiek salīdzinātas ar FM 2024. gada rudenī izstrādātajām budžeta likuma prognozēm. Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam Progresā ziņojumā, kas tiks publicēts aprīlī, tiks iekļautas aktualizētas FM nodokļu ieņēmumu prognozes. Tāpēc FDP Uzraudzības ziņojumā par Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam Progresā ziņojumu tiks atspoguļots aktuālāks prognožu salīdzinājums.

3.3. Pārējie ieņēmumi

2024. gadā konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi pieauga par 9,7%, salīdzinājumā ar 2023. gadu. Kopējo ieņēmumu pieaugums ir bijis straujāks par nodokļu ieņēmumu pieaugumu (7,8%). Tas ir skaidrojams ar finansējuma no ES fondiem un nenodokļu ieņēmumu straujāku pieaugumu, kuri attiecīgi pieauga par 21,9% un 14,7%. Arī pašu ieņēmumi pieauga par 11,3%, salīdzinājumā ar 2023. gadu.

Lai arī 2024. gadā nodokļu ieņēmumu pieauguma temps palēninājās un nodokļi iekasējās mazāk nekā plānots, to kompensēja nenodokļu ieņēmumu plāna pārpilde. Nenodokļu ieņēmumi iekasējās par 26,3% jeb 254,2 milj. eiro vairāk nekā plānots. Lielākais devums nenodokļu ieņēmumu plāna pārpildē vērojams ieņēmumos no valsts uzņēmējdarbības un īpašuma – īpaši procentu ieņēmumos no aizdevumiem, depozītiem un kontu atlikumiem – un ieņēmumos no valsts (pašvaldību) nodevām un kancelejas nodevām. Arī pašu ieņēmumos, kas ietver maksas pakalpojumus, veidojās 15,9% jeb 73,8 milj. eiro pārpilde. Lai arī finansējuma no ES fondiem ieņēmumi auguši salīdzinoši strauji, plāns netika sasniegts par 4,2% jeb 79,2 milj. eiro. **Kopumā 2024. gada konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu plāns tika sasniegts.**

3.3.1. att. Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu faktiskā izpilde 2024. gadā pret budžeta likuma plānu un pret 2023. gada faktisko izpildi pa ieņēmumu grupām (%)



Avots: Valsts kase, FM

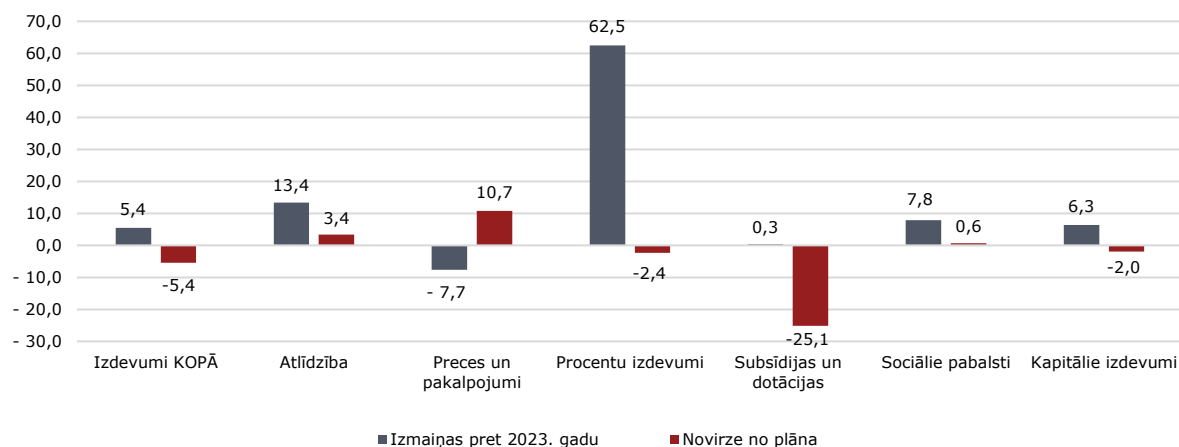
Apskatot ieņēmumu grupu īpatsvaru kopējos ieņēmumos, lielākais īpatsvars ir nodokļu ieņēmumiem - 79%. Nozīmīgu devumu ieņēmumos veido arī finansējums no ES fondiem – 11%. Nenodokļu ieņēmumi veido 7% un pašu ieņēmumi veido 3%. Salīdzinot 2024. gada ieņēmumu struktūru ar 2023. gada ieņēmumiem, 2024. gadā par 2 procentpunktiem ir samazinājies nodokļu ieņēmumu īpatsvars. Toties finansējuma no ES fondiem īpatsvars 2024. gada ieņēmumos attiecīgi ir palielinājies par 2 procentpunktiem.

3.4. Izdevumi

Konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2024. gadā pieauga par 5,4%, salīdzinājumā ar 2023. gadu. 2024. gadā straujākais izdevumu pieaugums bija vērojams procentu izdevumos par 62,5% un atlīdzības izdevumos par 13,4%. Straujais procentu izdevumu pieaugums skaidrojams ar ECB īstenoto ierobežojošo monetāro politiku, kuras rezultātā pieauga parāda apkalpošanas izmaksas. Atlīdzības izdevumu ievērojamais pieaugums skaidrojams ar virkni faktoru, to skaitā augstais inflācijas līmenis iepriekšējos gados, minimālās algas palielināšana līdz 700 eiro no 2024. gada 1. janvāra, pedagogu atalgojuma pieaugums, iekšlietu sektorā reizi piecos gados izmaksātās prēmijas, kā arī kopumā saspringtā situācija darba tirgū ar darbaspēka pieejamību. Izdevumi sociālajiem pabalstiem pieauga par 7,8%, kapitālie izdevumi pieauga par 6,3% un izdevumi subsīdijām un dotācijām pieauga par 0,3%. Toties izdevumi precēm un pakalpojumiem samazinājās par 7,7%.

Lai arī procentu izdevumos bija vērojams straujākais izdevumu pieaugums, budžetā šāds pieaugums bija iēplānots un 2024. gada izpildes rezultātā procentu izdevumi bija par 2,4% mazāki nekā plānots. Ievērojami mazāki izdevumi bija subsīdijām un dotācijām, kur faktiskie izdevumi bija par 25,1% jeb 1,4 miljardiem eiro mazāki nekā plānots. Izdevumu samazināšanās subsīdijām un dotācijām ir saistīta ar ES fonda finansēto projektu lēnāku īstenošanos un pārdalēm no resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums". Arī kapitālie izdevumi bija par 2,0% mazāki nekā plānots, ko arī var saistīt ar lēnāku ES fondu apguvi. Izdevumi precēm un pakalpojumiem, kā arī izdevumi atlīdzībām pārsniedza plānoto apjomu par attiecīgi 10,7% jeb 206,9 milj. eiro un 3,4% jeb 132,9 milj. eiro. Izdevumi sociālajiem pabalstiem atbilda plānotajiem, nedaudz tos pārsniedzot par 0,6%.

3.4.1. att. Konsolidētā kopbudžeta izdevumu faktiskā izpilde 2024. gadā pret budžeta likuma plānu un pret 2023. gada faktisko izpildi pa izdevumu grupām (%)



Avots: Valsts kase, FM

Apskatot izdevumu grupu īpatsvaru kopējos izdevumos, 2024. gadā lielākais īpatsvars bija sociālajiem pabalstiem - 29%. Nozīmīgs svars bija arī atlīdzības izdevumiem un subsīdijām un dotācijām, kas attiecīgi veidoja 23% un 22% no visiem izdevumiem. Preču un pakalpojumu izdevumi veidoja 12%, kapitālie izdevumi – 9%, procentu izdevumi – 2%, un pārējie izdevumi veidoja 3%. Salīdzinot 2024. gada izdevumu struktūru ar 2023. gada izdevumiem, 2024. gadā par 2 procentpunktiem palielinājās atlīdzības izdevumu īpatsvars, par 1 procentpunktu palielinājies sociālo pabalstu izdevumu īpatsvars un arī par 1 procentpunktu pieaudzis procentu izdevumu īpatsvars. Toties izdevumu īpatsvars precēm un pakalpojumiem samazinājies par 2 procentpunktiem. Arī subsīdijām un dotācijām izdevumu īpatsvars samazinājies par 2 procentpunktiem.

Kopumā 2024. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumi bija par 5,4% jeb 1 miljardu eiro mazāki nekā plānots budžeta likumā. Mazāki izdevumi pozitīvi ietekmēja vispārējās valdības budžeta deficītu, kas tika prognozēts 2,6%²⁶ apmērā, bet faktiski gads noslēdzās ar 2,1% deficītu. No vienas puses mazāks deficīts ir pozitīvi vērtējams. Tomēr viens no iemesliem, kāpēc gads noslēdzās ar mazāku deficītu, ir lēnāka ES fondu apguve. Tas nav pozitīvi vērtējams, jo lēnākas izaugsmes periodā ES fondu investīcijas ir nozīmīgs ekonomikas stimulēšanas avots. Turklāt ir būtiski nodrošināt savlaicīgu un efektīvu ES fondu apguvi, lai maksimāli izmantotu pieejamo finansējumu. **Saistībā ar plānotajiem izdevumiem 2025. gadā – Padome pozitīvi vērtē valdības nolūkus samazināt birokrātiju un publiskos izdevumus, kam būtu jāuzlabo fiskālie iznākumi valstij izaicinošos laikos.**

²⁶ Informatīvais ziņojums "Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2025., 2026., 2027. un 2028. gadā"

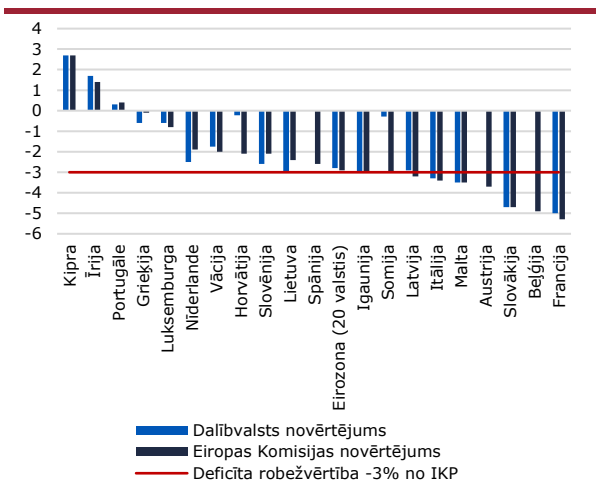
4. Vispārējās valdības parāds un deficīts

Deficīta novērtējums un prognozes

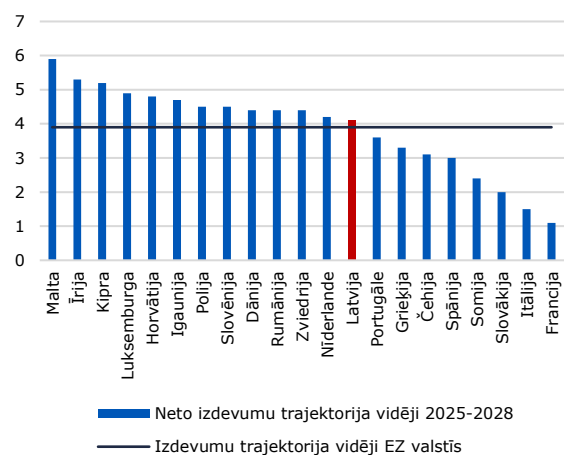
Pašlaik pieejamie dati par Eiropas Savienības valstu budžeta deficīta prognozēm 2025. gadam liecina, ka vairākas dalībvalstis neatbilst Stabilitātes un izaugsmes pakta noteiktajai robežvērtībai, kas ierobežo deficītu līdz 3% no iekšzemes kopprodukta (IKP). Starp šīm valstīm ir Itālija, Malta, Austrija, Slovākija, Beļģija un Francija.

Igaunija un Latvija savu deficītu plānojušas tuvu šai robežai, tomēr pret tām netika uzsākta pārmērīga deficīta ierobežošanas procedūra. Tikmēr Beļģijā, Francijā, Ungārijā, Itālijā, Maltā, Polijā, Rumānijā un Slovākijā jau ir uzsākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra²⁷. Savukārt Austrija un Somija pašlaik atrodas izvērtēšanas procesā, par atbilstību deficīta kritērijiem.

4.1. att. ES dalībvalstu prognozes par vispārējās valdības budžeta bilancēm 2025. gadā



4.2. att. ES dalībvalstu pieļaujamais neto valsts finansēto izdevumu* pieaugums vidēji 2025-2028 gadā



Avots: Eiropas Komisija²⁸

* Neto izdevumi tiek aprēķināti, izslēdzot no kopējiem valdības izdevumiem noteiktus mainīgos, piemēram:

- Cikliskos bezdarba pabalstus (kas automātiski pieaug ekonomikas lejupslīdes laikā)
- Procentu maksājumus par valsts parādu
- Eiropas Savienības līdzfinansētos izdevumus
- Jaunus nodokļu ieņēmumu pasākumus (kas var kompensēt izdevumu pieaugumu)

Jaunais ES fiskālais ietvars paredz noteikt valstīm vidējā termiņā pieļaujamo valsts finansēto neto izdevumu trajektoriju. Latvijas gadījumā šī trajektorija noteikta 5,9% 2025. gadā, 3,6% 2026. gadā, 3,4% 2027. gadā un 3,3% 2028. gadā vai vidēji šajā periodā 4,1%, skat 4.2. attēlu. Salīdzinājumā ar citām eirozonas dalībvalstīm, Latvijas izdevumu trajektorija ir ļoti minimāli virs eirozonas vidējā rādītāja, kas nozīmē nepieciešamību ievērot diezgan striktu fiskālo disciplīnu.

Tomēr, ņemot vērā ģeopolitisko situāciju, arvien aktuālāks kļūst jautājums par nepieciešamību vēl vairāk palielināt izdevumus valsts aizsardzībai, sasniedzot mērķi 4% un vēlāk 5% no IKP aizsardzības izdevumiem. Tas nozīmētu arī vispārējās valdības deficīta pieaugumu.

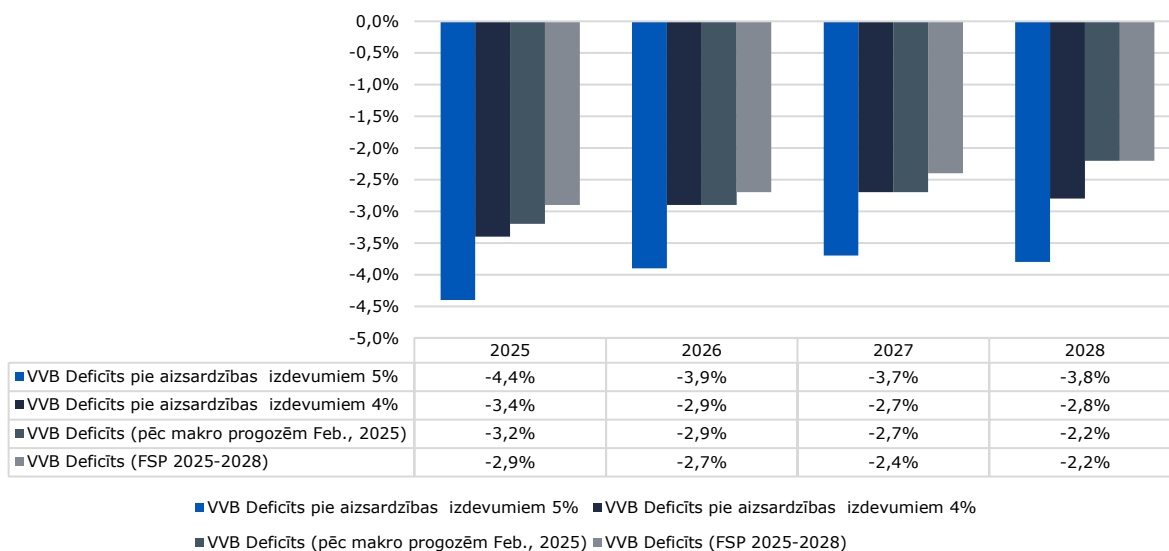
²⁷ Eiropas pusgada rudens pakete, kas pirmo reizi sagatavota saskaņā ar jauno ekonomikas pārvaldības sistēmu, nosaka virzību uz stabilām publiskajām finansēm un ilgtspējīgu - Eiropas Komisija

²⁸ National medium-term fiscal-structural plans [0633b883-761d-4b68-91f9-6d8848c64f7c_en]

Pašreizējie dati par izdevumu apjomu valsts aizsardzībai pieejami aizsardzības ministrijā²⁹, kur tie aprēķināti atbilstoši NATO metodoloģijai, neiekļaujot ārvalstu finanšu palīdzību un neattiecināmos NATO maksājumus. Jāņem vērā, ka vērtējumi par aizsardzības budžeta apmēru atšķiras atkarībā no uzskaites sistēmas un pozīcijām, kas tajā tiek vai netiek iekļautas.

Analizējot šos datus kontekstā ar iespējamo VV budžeta deficīta apmēru, var secināt, ka 2025. gadā papildu finansējums aizsardzībai līdz 4% no IKP palielinātu deficītu līdz ~(-3,4%), bet palielinājums līdz 5% no IKP – par līdz ~(-4,4%). Arī turpmākos gados, pie papildus finansējuma valsts aizsardzībai, deficīts vai nu pārsniegtu 3% robežvērtību vai atrastos ļoti tuvu tai.

4.3. att. Vispārējās valdības budžeta deficīta prognozes Latvijā (plānotās un ar 4% IKP vai 5% IKP izdevumiem aizsardzībai)



Avots: FM, Fiskāli strukturālais plāns 2025-2028, FDP novērtējums (4%IKP un 5%IKP izdevumu apjomu aizsardzībai)

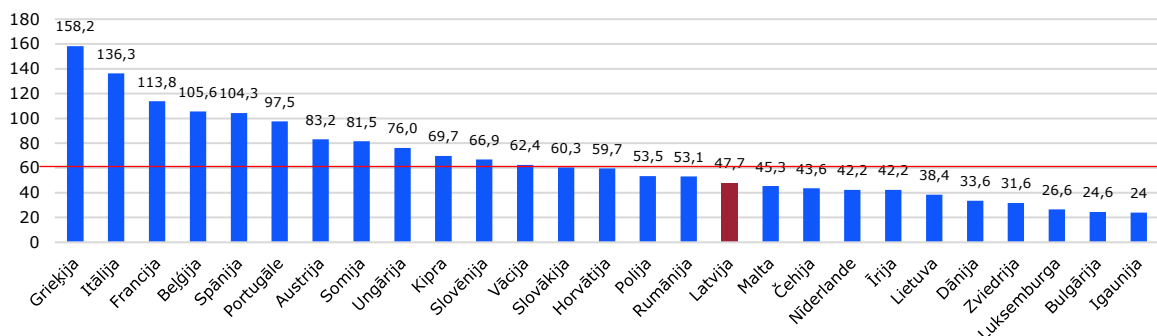
Eiropas līderu vidū pašlaik norisinās aktīvas konsultācijas un diskusijas par nepieciešamību stiprināt Eiropas patstāvību aizsardzības jomā. Eiropas Komisija ir uzsvērusi steidzamo vajadzību palielināt aizsardzības izdevumus, lai nodrošinātu lielāku drošību, īpaši ņemot vērā pieaugošos ģeopolitiskos draudus. Tomēr konkrēti lēmumi par šo izdevumu iekļaušanu vispārējās valdības deficītā, un to saskaņošanu ar Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikto 3% deficīta robežvērtību, vēl nav pieņemti.

Parāda novērtējums un prognozes

Pašlaik ir pieejami Eurostat dati par vispārējās valdības parādu ES valstīs 2024. gada trešajā ceturksnī. No tiem var secināt, ka Latvija joprojām ir zemā parāda valstu vidū. Kopumā ES ir 14 valstis, kuru parāds ir zemāks par Māstrihtas kritēriju 60% pret IKP, savukārt 13 valstu parāds pārsniedz šo līmeni. Lielākie parādi ES ir Grieķijā, Itālijā, Francijā, Beļģijā un Spānijā, šo valstu parādi pārsniedz 100% no IKP.

²⁹ Budžeta infografika (2025. gadam) 0.jpg (1241x4147) , Aizsardzības nozares budžets | Aizsardzības ministrija

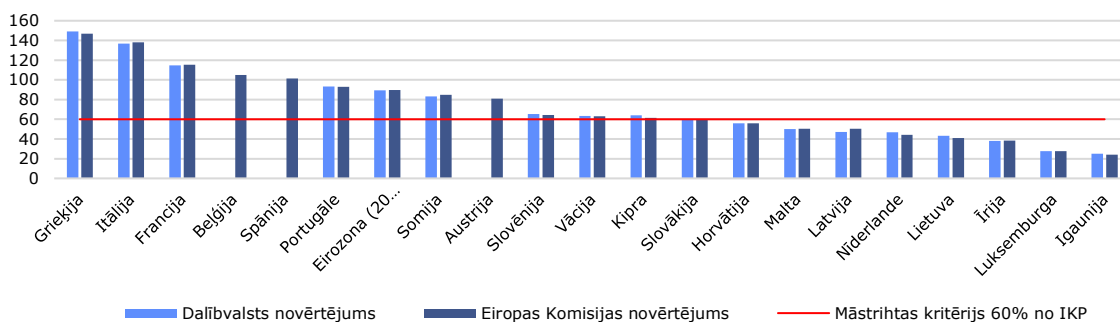
4.4. att. Vispārējās valdības parāds (%) pret IKP 2024. gada 3. ceturksnī Eiropas valstīs un Māstrihtas kritērijs 60% no IKP



Avots: Eurostat

Parāda prognozes, kas apkopotas no EK novērtējumiem par dalībvalstīm liecina, ka jau pieminētās augstā parāda valstīs tuvākajos gados samazinās savu parāda līmeni par vairākiem procentpunktiem, tomēr arī ar šādiem fiskāliem centieniem parāda līmeņi paliks augsti. Piemēram, Grieķijas parāds, kas 2024. gada 3. ceturksnī bija 158,2%, 2025. gadā tiek prognozēts no 146,8% līdz 149,1% apmērā no IKP, kas ir vairāk nekā divas reizes augstāks par noteikto robežvērtību. Līdzīga situācija vērojama arī citās augsta parāda valstīs - lai gan prognozes liecina, ka parāda līmenim vajadzētu mazināties, tas būs ilgstošs process, pie nosacījuma, ja ekonomika turpmākos gados nepiedzīvos būtiskus satricinājumus.

4.5. att. ES dalībvalstu prognozes par vispārējās valdības parādu 2025. gadā



Avots: Eiropas Komisija³⁰

Latvijā vispārējās valdības parāda prognoze šim gadam ir aptuveni no 49,9% līdz 50,3% no IKP. Pašlaik pieejama Valsts kases aktualizētā prognoze, kurā nominālajā izteiksmē vispārējās valdības parāda apjoms saglabāties nemainīgs un atbilst likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" prognozei. Tomēr ir aktualizēti IKP līmeņi, ņemot vērā, ka Finanšu ministrija šā gada 14. februārī publicēja jaunākās

³⁰ National medium-term fiscal-structural plans [0633b883-761d-4b68-91f9-6d8848c64f7c_en] structural and budgetary policies of Belgium, Bulgaria, Czechia, Denmark, Germany, Estonia, Ireland, Greece, Spain, France, Croatia, Italy, Cyprus, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Hungary, Malta, the Netherlands, Austria, Poland, Portugal, Romania, Slovenia, Slovakia, Finland and Sweden - Publications Office of the EU (europa.eu)

makroekonomiskās prognozes. Salīdzinājumam ir arī 2024. gada nogalē publicētā Eiropas Komisijas un Latvijas Bankas prognozes, skat. 4.1. tabulu.

4.1. tabula. Vispārējās valdības parāda prognozes Latvijā

	2024	2025	2026	2027	2028
Valsts Kase (aktualizēts)	47,7%	49,9%	50,5%	53,8%	53,1%
Latvijas Banka	47,7%	49%	49,6%	51,1%	n/d
Eiropas Komisija	47,7%	50,3%	n/d	n/d	n/d

Avots: EK³¹, LB³², VK³³

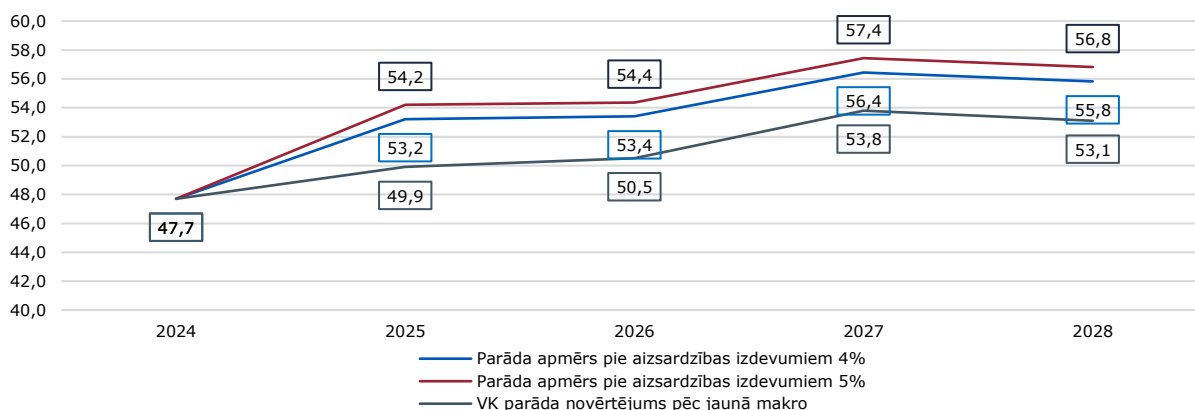
Ņemot vērā ģeopolitiskās situācijas virzību uz aizvien lielāku nepieciešamību valstīm palielināt savus aizsardzības izdevumus, ir nepieciešamība indikatīvi novērtēt parāda pieaugumu, pie nosacījuma, ka Latvija aizsardzībā ieguldīs 4% vai 5% no IKP.

Valsts parāds aprēķināts, pamatojoties uz Valsts kases novērtējumu par parāda apmēru, ņemot vērā aktualizētās makroekonomiskās prognozes. VK novērtētajam parādam pieskaitīts budžeta deficīta apjoms attiecīgajam gadam, atkarībā no aizsardzības izdevumu pieauguma līdz 4% vai 5% no IKP.

2025. gadā, pie finansējuma 4% no IKP, valsts parāds sasniegtu 53,2% no IKP, bet pie 5% finansējuma no IKP – 54,2%.

2026. gadā, pie aizsardzības finansējuma 4% no IKP, parāds sasniegtu 53,4%, un pie finansējuma 5% parāds sasniegtu 54,4%.

Vispārējās valdības parāda attīstības scenāriji (VK parāda novērtējums pēc makroekonomikas prognožu atjaunošanas un FDP novērtējums ar 4% IKP vai 5% IKP izdevumiem aizsardzībai)



Avots: FDP indikatīvi aprēķini balstoties uz VK, FM datiem

Veidojot budžetu vidējam termiņam, Finanšu ministrija tajā ierēķināja pašreizējo aizsardzības izdevumu apmēru un konstatēja, ka pēc «aizsardzības un drošības» ārkārtas investīciju pabeigšanas, turpmāk īstenojot fiskālo politiku ar strukturālo deficītu, zemāku vai vienādu ar 1% no IKP, parāds ar 50% varbūtību ilgtermiņā būs tuvu 40% no IKP. Tādēļ, palielinot aizsardzības izdevumus virs iepriekš plānotā, nepieciešams jauns FM un VK novērtējums.

Līdztekus parāda apjomam pieaugs arī parāda apkalpošanas maksājumi. Tomēr precīzu procentu maksājumu pieaugumu ir sarežģīti prognozēt, jo tie ir atkarīgi no iepriekš uzņemto saistību apkalpošanas izdevumiem un nākotnes procentu likmēm. Jaunu aizņēmumu procentu likmes ietekmēs centrālo banku monetārā politika, finanšu tirgus svārstības un ģeopolitiskie

³¹ National medium-term fiscal-structural plans [0633b883-761d-4b68-91f9-6d8848c64f7c_en]

³² Makroekonomiskās prognozes | 2024. gada decembris | Latvijas Banka

³³ VK nepublicēts, aktualizēts novērtējums pēc atjaunotām FM makroekonomiskām prognozēm

faktori. Saskaņā ar Fiskāli strukturālo plānu (2025-2028)³⁴ prognoze par procentu maksājumiem (D.41) ir šāda: 2025. gadam 1,2%, 2026. gadam 1,4%, 2027. un 2028. gadam 1,5% no IKP.

Vācijas politiķi marta sākumā ir vienojušies par parāda politikas izmaiņām, kas pieļaus lielākus izdevumus valsts aizsardzībai. Kopā ar ASV tarifu pieauguma draudiem, šis lēmums izraisīja lielāko Vācijas obligāciju ienesīguma pieaugumu dienas laikā kopš Vācijas apvienošanās 35. gadus atpakaļ³⁵. 10 gadu obligācijas ienesīgums pieauga par 0,3pp. Ņemot vērā, ka Vācijas obligāciju ienesīgums kalpo par atsauces vērtību citu eirozonas valstu obligāciju ienesīgumam, var prognozēt, ka pieaugs Latvijas valsts obligāciju ienesīgums un Latvijas parāda apkalpošanas izmaksas būs lielākas nekā prognozēts FSP.

Latvijas kredītreitingu vērtējums no lielākajām starptautiskajām reitingu aģentūrām saglabājas stabils. Moody's ir piešķīrusi Latvijas parāda vērtspapīriem kredītreitingu A3 ar stabilu nākotnes novērtējumu. S&P Global Latvijas reitingu ir noteikusi kā A ar stabilu perspektīvu. Fitch Latvijas kredītreitingu novērtējusi ar A-, arī norādot stabilu nākotnes prognozi. Savukārt R&I Latvijai piešķīrusi A līmeņa kredītreitingu ar stabilu vērtējumu³⁶.

Kredītreitingi tieši ietekmē valsts parāda apkalpošanas izmaksas, atspoguļojot investoru uzticību valsts spējai atmaksāt savas saistības.

Latvijas gadījumā A līmeņa reitingi ar stabilu perspektīvu no Moody's, S&P Global, Fitch un R&I norāda uz salīdzinoši zemu risku un labvēlīgiem aizņemšanās nosacījumiem. Tas nozīmē, ka Latvija var emitēt obligācijas ar salīdzinoši zemākām procentu likmēm.

Fiskālās disciplīnas padomes priekšsēdētāja



Inna Šteinbuka

³⁴ [Latvijas Fiskāli strukturālais plāns 2025.-2028. gadam](#)

³⁵ <https://www.cnbc.com/2025/03/06/bond-yields-rise-globally-german-bunds-continue-selloff.html>

³⁶ [Kredītreitings | Kredītreitings | Valsts kase](#)